

Examensarbete i fördjupningsämnet idrott och hälsa

15 högskolepoäng, avancerad nivå

Undervisningens likvärdighet i idrott och hälsa ur ett genusperspektiv.

The equivalence of education in Physical Education from a gender perspective.

Christoffer Jungbeck

Förord

Denna undersökning är gjord av mig, Christoffer Jungbeck, som läser sista terminen på ämneslärarutbildningen vid Malmö Universitet. Följande undersökning är en vidareutveckling av den kunskapsöversikt jag gjorde under termin 7. Undersökning har gett mig väldigt nyttiga kunskaper och insikter som jag kommer ha nytta av i min framtida yrkeskarriär som lärare i idrott och hälsa. Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Torbjörn Andersson för all hjälp och guidning genom arbetets gång, samt till de fem lärare som ställt upp på intervju.

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka huruvida undervisningen i idrott och hälsa på högstadiet möjliggör likvärdiga förutsättningar för pojkar och flickor att utvecklas och nå kunskapskraven. Undersökningens syfte grundar sig i det faktum att tidigare forskning bland annat pekar på att pojkarna verkar vara de som tar störst plats i idrottsundervisningen, har större möjlighet till inflytande på undervisningen, är mer positivt inställda till ämnet och därmed mer aktiva under lektionerna. Den frågeställning som undersökningen sökt svar på är: Vilka faktorer kan bidra till att idrott och hälsa är det enda ämne i den svenska grundskolan där pojkar som grupp har bättre betyg än flickor? För att undersöka och söka svar på frågan intervjuades fem aktiva idrottslärare kring sina uppfattningar och erfarenheter om skillnader mellan pojkar och flickor i ämnet, samt sitt eget sätt att tänka och förhålla sig till frågan. Empirin från intervjuerna har analyserats utifrån Yvonne Hirdmans teori om genussystemet, som grundar sig i de två begreppen isärhållande och hierarki. Resultatet av intervjustudien visar att undervisningens innehåll, föreställningar och normer samt lärarens förhållningssätt och bedömningspraktik kan vara faktorer som i vissa fall ger pojkarna en fördel i ämnet idrott och hälsa. Resultatet pekar på att pojkarna tar över och verkar ha en fördel främst då undervisningen innehåller bollspel eller kampmoment.

Nyckelord: Genus, idrott & hälsa, kön, normer, undervisning

Abstract

The purpose of this study was to investigate whether education in Physical Education at the upper secondary school in Sweden enables equivalent conditions for boys and girls to develop and reach the highest grades. The purpose of the study is based on the fact that Physical Education is the only topic in the Swedish compulsory school where boys as a group have better grades than girls. The question that the study sought to answer is: What factors can contribute to physical education being the only topic in the Swedish elementary school where boys as a group have better grades than girls? In order to investigate and seek answers to the question, five active P.E. teachers were interviewed about their perceptions and experiences about differences between boys and girls on the subject, as well as their own way of thinking and relate to the question. The empirical evidence from the interviews has been analyzed on the basis of Yvonne Hirdman's theory of the gender system, which is based on the two concepts of separation and hierarchy. The result of the study shows that the content, beliefs and norms of the teaching and the teacher's approach and assessment practice can be factors that contribute to boys having better grades than girls in physical education. The result indicates that the boys take over and seem to have an advantage when the teaching contains ball games or contest moments. In addition, there seems to be an expectation and a notion that the boys should be most proficient in the subject.

Key words: Gender, norms, Physical Education, sex, teaching

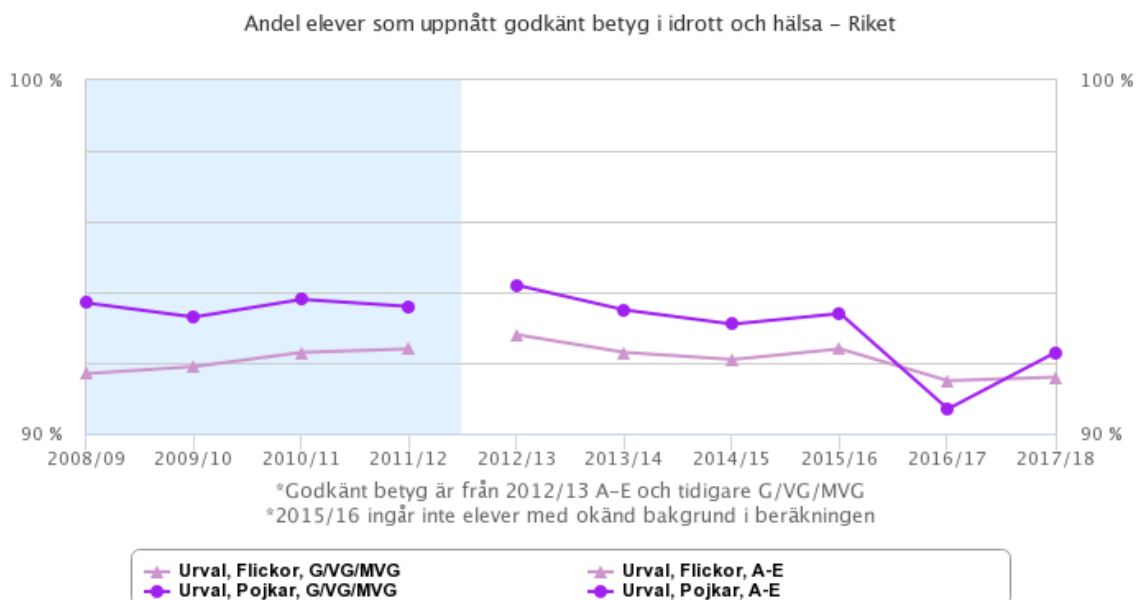
Innehållsförteckning

Inledning och bakgrund	6
Syfte och frågeställningar	8
Tidigare forskning	9
Genus och idrott ur ett historiskt perspektiv	9
Undervisningens innehåll	10
Lärarens förhållningssätt	12
Föreställningar och normer om genus och idrott	14
Internationell forskning	17
Teori	19
Metod	21
Metodologiska val	21
Intervju	21
Genomförande	22
Undersökningsgrupp	24
Validitet och reliabilitet	24
Forskningsetiska överväganden	26
Resultat	27
Upplevda skillnader mellan pojkar och flickor	27
Tankar kring sitt eget och andra lärares förhållningssätt.....	30
Könsmönster, normer och föreställningar	33
Varför har pojkar bättre betyg än flickor i idrott och hälsa?	35
Resultatanalys	37
Diskussion och slutsats	39
Metoddiskussion	43

Inledning och bakgrund

Idrott och hälsa var läsåret 2017/18 det enda ämnet i den svenska skolan där pojkar i genomsnitt hade högre betyg än flickor (se Diagram 1). Samma trend har funnits under hela 2000-talet, undantaget läsåret 2016/17 (Skolverket, 2018). Jämför man betygen med de mål och kriterier som bör ligga till grund för betygsättningen kan det vara svårt att förstå och motivera varför pojkar skulle få högre betyg än flickor. En del menar till och med att det borde vara tvärtom (Larsson et al., 2010). Detta vittnar om att förutsättningarna och villkoren för att nå de högsta betygen i idrott och hälsa möjligtvis inte är likvärdiga (Redelius, 2009).

Diagram 1

Studier visar nämligen att idrotten präglas av traditionella könsmonster och att dessa könsmonster återfinns även i skolidrotten. Dessa könsmonster påverkar undervisningen i idrott och hälsa och bidrar till att pojkar, i förhållande till flickor, bland annat anser sig ha större möjlighet till inflytande på undervisningen, är mer positivt inställda till ämnet och därmed mer aktiva under lektionerna (Larsson, Quennerstedt & Öhman, 2012). Dessutom verkar det vara aningen oklart, för såväl elever som lärare, vilka kriterier som ska uppfyllas för att tilldelas det högsta betyget i ämnet (Larsson, Fagrell & Redelius, 2005). Jag vill därför undersöka om det faktiskt är så att pojkar utvecklar en bättre kunskap än flickor i idrott och hälsa utifrån kursplanen, eller om det finns något i undervisningens innehåll och arbetsformer eller lärares

förhållningssätt och bedömningspraktik som gör att pojkar ges en större möjlighet än flickor att nå de högsta betygen.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser ”som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder” (Lag 2014:958). Även i Lgr 11, under skolans värdegrund och uppdrag står det att: ”Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet” (Skolverket, 2011, s. 2). Undersökningen är därför av största vikt och relevans för lärarprofessionen.

Syfte

Syftet med denna undersökning är att genom en intervjustudie undersöka huruvida undervisningen i idrott och hälsa på högstadiet möjliggör likvärdiga förutsättningar för pojkar och flickor att utvecklas sett ur ett lärarperspektiv. Undersökningens syfte grundar sig i det faktum att tidigare forskning bland annat pekar på att pojkarna verkar vara de som tar störst plats i idrottsundervisningen, har större möjlighet till inflytande på undervisningen, är mer positivt inställda till ämnet och därmed mer aktiva under lektionerna.

Frågeställningar

Utifrån syftet formuleras följande *huvudfrågeställning*:

Vilka faktorer kan enligt idrottslärare bidra till att pojkar och flickor ges olika förutsättningar till att utvecklas och nå kunskapskraven i idrott och hälsa?

Utifrån huvudfrågeställning formuleras tre mer preciserade *undersökningsfrågor*:

På vilka sätt uppfattar lärare att undervisningens innehåll kan bidra till att pojkar och flickor ges olika möjligheter att utvecklas och nå kunskapskraven i ämnet idrott och hälsa?

På vilka sätt uppfattar lärare att normer och föreställningar kan bidra till att pojkar och flickor ges olika möjligheter att utvecklas och nå kunskapskraven i ämnet idrott och hälsa?

På vilka sätt uppfattar lärare att lärares förhållningssätt kan bidra till att pojkar och flickor ges olika möjligheter att utvecklas och nå kunskapskraven i ämnet idrott och hälsa?

Tidigare forskning

Studier visar att idrotten präglas av traditionella könsmonster och att dessa könsmonster återfinns även i skolidrotten. Dessa könsmonster påverkar undervisningen i idrott och hälsa och bidrar till att pojkar, i förhållande till flickor, bland annat anser sig ha större möjlighet till inflytande på undervisningen, är mer positivt inställda till ämnet och därmed mer aktiva under lektionerna (Larsson, Quennerstedt & Öhman, 2012). I den svenska grundskolan har flickor bättre betyg än pojkar i samtliga ämnen, förutom idrott och hälsa. Denna trend är inget typiskt svenskt fenomen, utan liknande mönster förekommer även i andra länder, exempelvis Storbritannien och Australien (Redelius, 2009).

Genus och idrott ur ett historiskt perspektiv

Under stora delar av 1900-talet var idrotten i huvudsak endast för män. I många idrotter, främst de som satte krav på fysik samt lagsporter, var kvinnligt deltagande länge otänkbart. Argumenten för exkluderingen av kvinnor var bland annat att det stred mot den kvinnliga naturen, att det var opassande och att det rent av var en allvarlig hälsofara (Ljunglöf & Norberg, 2003). Även i artikeln *Varför spelar tjejer damfotboll?* skriven av Fundberg & Lagergren, (2015) nämns att idrottens historia är förknippad med män och manlighet. De idrotter som accepterades för kvinnor i början av 1900-talet var sådana av mer estetisk karaktär. Detta historiska perspektiv ger en förståelse för varför det idag finns könskodade idrotter. Eva Olofsson ger ett intressant perspektiv på detta när hon i sin avhandling *Har kvinnorna en sportlig chans?* (1989) skriver att det inte finns någon kvinnlig idrott, utan bara kvinnor som deltar i manlig idrott.

Det var först på 1980-talet som samundervisning i idrott och hälsa infördes, tidigare bedrevs ämnet könsåskilt från årskurs 5 och uppåt. Flick- och pojkundervisningen såg delvis olika ut, där flickundervisningen huvudsakligen hämtade inspiration från den kvinnliga gymnastiken med tyngdpunkt på det estetiska, medan pojkundervisningen i huvudsak präglades av fysisk träning och ledarförmåga. När samundervisningen infördes fick det som tidigare gällt för pojkar företräde framför det som gällt för flickor, samundervisningen kom alltså att präglas mestadels av fysisk träning samt samarbets- och ledarförmåga. Det manliga har med andra ord fått en

överordnad ställning i förhållande till det kvinnliga. Detta kan ligga till grund för att förklara de könsmönster som än idag präglar ämnet. När man diskuterar de könsmönster och normer som finns i ämnet idrott och hälsa verkar det vara vanligare att diskutera pojkars och flickors olika villkor utifrån de olika egenskaperna könen emellan, snarare än utifrån den undervisning de deltar i (Larsson & Meckbach, 2012).

Undervisningens innehåll

Ett sätt att se på kön i idrott och hälsa är att de könsmönster som finns inom ämnet är en konsekvens av det innehåll och de arbetsformer som ligger till grund för undervisningen. En förändring av könsmönster kan alltså främst framkallas genom en förändring av undervisningen. Låter man bollspel och fysisk träning få stort utrymme i undervisningen gynnas antagligen pojkar mer än flickor, medan det motsatta skulle råda vid en tyngdpunkt på mer koordinativ och estetiskt präglad undervisning. Dessa antaganden har inget att göra med vilka egenskaper flickor respektive pojkar besitter. De syftar snarare till att belysa hur urval av innehåll och arbetsformer i undervisningen påverkar flickors och pojkars villkor i ämnet, utifrån vilka föreställningar om kön som för tillfället råder. Eftersom olika aktiviteter är könskodade kan urvalet av undervisningens innehåll få konsekvenser för flickors och pojkars olika syn på den egna kroppen, på vad de tror sig klara av eller för hur deras intresse för framtida fysisk aktivitet utvecklas, samt vilka betyg som tilldelas pojkar respektive flickor (Larsson & Meckbach, 2012).

Det faktum att pojkar får högre betyg i ämnet idrott och hälsa än flickor visar att idrottsliga prestationer och resultat troligtvis fortfarande uppmuntras, trots att det enligt kursplanen för idrott och hälsa inte är det som ska bedömas och betygsättas. Dessa betygsskillnader beror antagligen i sin tur på att pojkar generellt sett är starkare och mer uthålliga än flickor, vilket därmed gör det svårt för flickorna att komma upp i pojkarnas nivå vid en direkt jämförelse av idrottsresultat (Larsson & Meckbach, 2012).

Enligt tidigare studier är pojkar även något mer positivt inställda till ämnet idrott och hälsa jämfört med flickor. Detta kan hänga ihop med att det även är något fler pojkar än flickor som är aktiva i föreningsidrott och att de idrotter som är populära bland pojkar oftare är en del av undervisningsinnehållet i jämförelse med de idrotter som är populära bland flickor (Larsson et al., 2010). Om exempelvis bollspel, som fler pojkar än flickor ägnar sig åt på fritiden, får ett stort utrymme i undervisningen får det troligtvis också konsekvenser för hur pojkar och flickor

betygsätts i ämnet (Larsson & Meckbach, 2012). Vid observationer av lektioner i idrott och hälsa iakttog forskare att flickor i vissa fall lär sig att hålla igen, inte minst i samband med just bollspel, medan pojkar på motsvarande sätt istället lär sig att släppa loss (Larsson et al., 2010).

Innehållet i dagens skola är inte lika bestämt som tidigare, utan varje enskild lärare kan själv bestämma hur undervisningen ska bedrivas så länge den går i linje med det centrala innehållet så att eleverna ges möjlighet att utveckla de förmågor och uppnå de kunskapsmål som finns i kursplanen för idrott och hälsa. Vilka elever som dominerar och kommer till sin rätt kan således delvis bero på innehållet i undervisningen. Det är inte säkert att de elever som uppskattar ämnet skulle göra det om exempelvis dans fick lika stort utrymme som bollspel har idag. Lektionernas innehåll får med andra ord konsekvenser för elevernas uppfattning om sig själva och om sin egen förmåga i ämnet. Idrottslärares val av undervisningsinnehåll styr på så vis också graden av lärande som sker i ämnet. Detsamma gäller uppfattningen om vad som räknas som en prestation och en god förmåga i ämnet, en fråga som det verkar råda stora tveksamheter om (Redelius, 2009). Flertalet studier pekar på, och många forskare menar, att det är otydligt för såväl lärare som elever vad ämnet syftar till och vad eleverna egentligen ska lära sig genom undervisningen (Larsson et al., 2010).

Enligt forskare kan könsskillnader alltså vara en konsekvens av själva undervisnings-sammanhanget. Man menar att det är undervisningens innehåll och arbetsformer som skapar könsskillnader genom att aktiviteterna är kopplade till föreställningar om manligt och kvinnligt. Föreställningarna kan handla om vilka som kan respektive inte kan aktiviteten i fråga, och för vilka man behöver anpassa aktiviteten för. Således finns det andra perspektiv än fysiologiska och biologiska skillnader i frågan om flickors och pojkars villkor i ämnet. En vanlig föreställning är att pojkar är duktigare än flickor på idrott. Vad som glöms bort i ett sådant resonemang är att se det utifrån det sociala sammanhang som gör att pojkar som grupp ges möjlighet att framstå som duktigare än flickor. Det är alltså i förhållande till ett visst undervisningsinnehåll som pojkarna framstår som bättre. Med andra ord skulle det med ett annat innehåll inte vara så svårt att visa att flickor som grupp är duktigare än pojkar (Larsson, Fagrell & Redelius, 2005). Detta innebär dock inte att de fysiska egenskaperna inte spelar någon roll. Däremot är det svårt att anta en medelvärdeskillnad mellan flickor och pojkar och vad den betyder när det gäller rörlighet, koordination, styrka, uthållighet och så vidare, vilket dessutom varierar mycket även inom könen. I en individuellt inriktad undervisning borde det dessutom inte spela någon större roll. Förmågan att utforma en viss typ av rörelse eller aktivitet handlar alltså inte bara om fysisk förmåga, utan kanske desto mer om huruvida man som individ kan

identifiera sig med den aktuella rörelsen eller aktiviteten utan att avvika från de befintliga normer om manligt och kvinnligt som finns kopplade till ämnet (Larsson & Meckbach, 2012).

Lärarens förhållningssätt

Inte bara undervisningsinnehållet verkar domineras av maskulina värden, utan även lärarnas bedömningspraktik. Enligt undersökningar anser idrottslärare att det är lättare att bedöma eleverna utifrån mätbara mått och prestationer, och en del lärare önskar till och med tydligare sådana i kursplanen. I de fall lärare använder sig av mätbara prestationer tillämpas ofta någon form av anpassning efter kön (Larsson et al., 2010).

Forskare menar att det finns tendenser hos idrottslärare att vilja anpassa undervisningen utifrån kön för att på så sätt försöka uppnå likvärdighet och rättvisa. Anpassningarna kan exempelvis handla om att anpassa ett tidskrav eller att dela upp pojkar och flickor när aktiviteten ställer krav på fysik och kroppskontakt, som vid vissa bollspel. De lärare som bedriver könsåtskild undervisning regelbundet eller vid vissa tillfällen verkar vara nöjda med det. Forskare tolkar detta som att lärare i idrott och hälsa har svårt att hitta sätt att motverka traditionella könsmonster, utöver ”lösningen” att skilja könen åt i undervisningen. De lärare som delar upp eleverna efter kön förklarar det ofta genom argument som att det lyfter fram flickorna och ger dem en chans till större deltagande, istället för att fundera på vad det är i undervisningen som gör att flickorna gömmer sig och därför behöver lyftas fram (Larsson, Fagrell & Redelius, 2005). Även Larsson och Meckbach (2012) menar att det är vanligt att dela in grupper utifrån kön eller att låta pojkar och flickor göra olika saker under lektionen.

Studier i Larssons, Fagrells och Redelius (2005) artikel *Kön-idrott-skola* visar att lärare i idrott och hälsa lägger upp undervisningen på ett sätt som medför att de traditionella könsmonstren på ett tydligt sätt synliggörs i den vardagliga undervisningen. Detta kommer till uttryck genom valet av innehåll i undervisningen, som ofta har en maskulin prägel, samtidigt som kraven för flickor sänks. Även sättet att hylla maskulina prestationer åskådliggör att synen på manligt respektive kvinnligt visar sig i betygsättningen, där mätbara prestationer och resultat verkar belönas. Aktiviteter som traditionellt förknippas med kvinnlighet, exempelvis estetiska idrottsaktiviteter, verkar inte vara av samma värde (Oliynyk, 2014).

Även i rapporten *Jämställda villkor i idrott och hälsa* (Larsson et al., 2010) lyfts det fram att forskare genom intervjuer och observationer kunnat konstatera att undervisningen domineras

av en maskulin norm, där fysiska egenskaper som traditionellt sett ses som manliga värderas högre än egenskaper som förknippas som kvinnliga. De kunde också se att det förekom en hyllning till maskuliniteten, exempelvis genom att pojkar ofta fick demonstrera svåra moment i undervisningen. Samtidigt förekom det uttalanden från lärare som: ”tjejer, den här övningen behöver ni inte göra”, eller att man på annat sätt anpassade undervisningen för flickor i en hämmande välvillighet. Det sker alltså inte bara ett lärande av specifika ämneskunskaper i ämnet idrott och hälsa, utan även ett lärande om hur man ska vara som pojke respektive flicka, menar forskarna. Dessa mönster verkar dock inte ses som ett problem för undervisningen, varken hos elever eller lärare, utan de verkar tyckas vara helt i sin ordning (Oliynyk, 2014).

Dessa anpassningar verkar komma från föreställningar om att pojkar och flickor bär med sig olika egenskaper in i idrottshallen. Om dessa olika egenskaper förklaras genom genetiska faktorer blir arbetet med att motverka könsmonster problematiskt (Larsson, Quennerstedt & Öhman, 2012). De som forskar om genus menar att våra föreställningar, normer och värderingar om vad som är manligt och kvinnligt inte är givna, utan hela tiden uppstår och förändras, bland annat genom vårt sätt att uttrycka oss om män och kvinnor. På så sätt kan språket och lärarens sätt att uttrycka sig, samt sättet att bedriva undervisningen på, bidra till att skapa normer och därigenom skapa en form av verklighet för eleverna att förhålla och anpassa sig till för att leva upp till de föreställningar och förväntningar som läraren målar upp (Redelius, 2009).

Många lärare i idrott och hälsa anser att logistik och organisation av undervisningen är viktig, den måste fungera rent praktiskt. Undervisningen måste också upplevas som rolig och positiv, inte minst av dominanta elever, som i många fall i huvudsak utgörs av pojkar. Möjligtvis är den omfattande användningen av lagbollspel som undervisningsinnehåll ett resultat av detta, då det traditionellt sett uppfattas som maskulina aktiviteter. På så vis kan det bidra till att undervisningen gynnar dessa elever i högre utsträckning, just på grund av att det praktiskt måste fungera, samt för husfridens skull (Larsson, Redelius & Fagrell, 2007).

Studier har även visat att idrottslärare tenderar att lägga ett stort fokus vid de idrottsliga aktiviteter som läraren själv sysslar eller har sysslat med, vilket enligt studierna påverkade framförallt flickornas upplevelse av idrotten negativt då den bland annat upplevdes som enformig. Forskningen visar att en stor del av idrottslärarna inspireras av sin egen idrottsliga erfarenhet och värdesätter och bedömer elevernas idrottsliga förmåga utifrån denna ram. Forskarna menar då att idrotten i skolan inte fungerar som en kunskapsfokuserad lärandemiljö, utan istället som en prestations- och resultatfokuserad idrottsmiljö, mer lik den som finns utanför skolans ramar. Forskarna poängterade därför vikten av att innehållet i

idrottsundervisningen måste relateras till kunskap och lärande i större omfattning (Bringsén, 2012). Det verkar alltså finnas en tendens hos idrottslärare att hellre vilja förändra eleverna än att fundera över hur den egna undervisningen kan förändras. Om undervisningen uttrycker normer som påverkar hur pojkar och flickor ska vara under idrottslektionerna, uppstår könsmönstren i mötet mellan eleverna och undervisningen. Det kan alltså krävas en förändring av den egna undervisningen för att på så sätt förändra de normer och könsmönster som präglar ämnet (Larsson, Quennerstedt & Öhman, 2012).

I artikeln *Genus och skolframgång i ämnet idrott och hälsa* (Redelius, 2009) beskrivs en sekvens ur en idrottslektion för en årskurs 8 där eleverna ska springa en viss sträcka på tid. Idrottsläraren talar om för eleverna att tiden som krävs för det högsta betyget är under nio minuter för pojkarna och under tio minuter för flickorna. Han talar också om för flickorna att de inte ska förvänta sig en bättre tid än sist de sprang då de har det lite jobbigt nu när deras kroppar förändras. Redan innan eleverna har börjat springa har läraren talat om för eleverna vad som förväntas av dem och att det normala förväntas vara att pojkarna springer snabbare än flickorna, vilket på så sätt förstärker föreställningen om hur pojkar och flickor bör vara. Efter lektionen intervjuar forskarna en av tjejerna, och de uppmärksammar att hon knappt är andfådd. De frågar om hon tyckte att det var jobbigt, hon svarar med: ”Nja, du vet... det är ju det för oss tjejer nu”. Det kommer fram att flickan tränar flera gånger i veckan, och att hon med säkerhet hade kunnat utmana pojkarna om den bästa tiden. Hade hon gjort det hade hon dock behövt gå emot allt som läraren talade om för eleverna vid lektionens start, att flickor inte kan springa så bra just nu, och i synnerhet inte bättre än pojkarna. Istället väljer hon därför att underprestera för att inte gå emot de normer läraren målat upp. Var i kunskapskraven för grundskolan står det att eleverna ska kunna springa en viss sträcka på en viss tid för att få det högsta betyget? Vilka kunskapsmål har en elev uppnått som springer en halv minut fortare än en annan elev? Att istället låta eleverna springa en runda på tid i syftet att därefter utforma ett individuellt träningsprogram för att förbättra sin kondition är däremot en förmåga som mer går i linje med kursplanen och som dessutom inte är könskodad.

Föreställningar och normer om genus och idrott

Olika föreställningar och förväntningar på könen är väldigt starka inom idrotten, ofta märks de inte förrän i just idrottsliga situationer då gränserna mellan vad som anses manligt respektive kvinnligt synliggörs. Idrotten är på så vis en plats där olika könsroller hela tiden prövas,

bekräftas och utmanas (Larsson, 2009). Forskare menar att då idrott kopplas till genus värderas det manliga högre än det kvinnliga, och historiskt sätt har idrott alltid varit det ämne i skolan där det funnits störst isär hållning mellan könen (Eriksson & Flodén, 2012). Marknadens sätt att i pengar värdera idrottslig verksamhet påverkar också idrotten och på vilket sätt idrottsverksamheten värderas. Resultatet av detta blir att kvinnors idrottsprestationer värderas lägre än mäns (Larsson, Fagrell & Redelius, 2005). De könsmonster som präglar idrotten är att manlighet har kopplats ihop med tävling och prestation, som exempelvis blir synliga i olika bollspel, medan kvinnlighet har kopplats samman med kropp, som exempelvis uttrycks genom estetiska idrotter. Därför finns det föreställningar om att vissa idrotter och aktiviteter är manliga respektive kvinnliga (Larsson, 2009).

När det kommer till undervisning i idrott och hälsa talar man ofta om hur pojkar och flickor är och vilka idrottsaktiviteter de gillar respektive ogillar. Vanliga föreställningar är att flickor gillar dans eller aerobics och att de inte vill tävla. Motsvarande föreställningar om pojkarna är att de gillar bollspel och gärna tävlar. Dessa egenskaper blir ofta de kännetecknen som flickor och pojkar har att förhålla sig till. Sättet som undervisningen bedrivs på tenderar inte allt för sällan till att förstärka dessa föreställningar och könsmonster (Larsson & Meckbach, 2012).

Pojkar och flickor visar upp olika beteenden när de utför olika aktiviteter i idrottshallen, som kan kopplas till maskulinitet respektive femininitet. Vid lagspel är flickor uppmuntrande och stöttande gentemot sina lagkamrater, medan pojkarna visar prov på styrka, hårdhet och dominans. Detta visar sig framförallt genom pojkarnas behov av att ofta kommentera varandras beteenden, där ofta ord som "kärring" och "hora" används. Det blir tydligt att pojkarna ser idrott och hälsa som sitt ämne, där ord som "kärring" och "hora" används för att markera och befästa sitt sportsliga övertag. Benämningarna kan också användas för att ta igen en eventuell förlust av övertaget och kontrollen för att på så sätt försöka försvara sin roll som överordnad. Vid individuella aktiviteter är det snarare ombytta roller. Där stöttar och uppmuntrar pojkarna varandra oavsett bra eller dålig prestation, medan flickorna i individuella aktiviteter framhäver hur dåliga de är och begränsar sin egen prestationsförmåga (Öqvist, 2010).

När skillnaderna i skolframgång för pojkar och flickor ska förklaras utgår man ofta från ett köns- och genusperspektiv. I de manlighetsideal som dominerar idag ingår det inte att prestera bra i skolan, framför allt inte i de teoretiska ämnena. Att som pojke vara duktig i skolan ger med andra ord ingen större status, varken bland andra pojkar eller bland flickor. Pojkar måste därför balansera mellan sin sociala status och skolprestationer. Däremot stärker en pojke sin manliga identitet och sin status genom att tävlingens idrotta och genom att nå framgång i ämnet

idrott och hälsa. Detta kan per definition tolkas som att flickor knappast stärker sin kvinnliga identitet genom att göra detsamma. I ämnet idrott och hälsa verkar det alltså vara svårare för flickor att bryta mot tidigare feminina ideal, särskilt då flickorna tävlar och konkurrerar mot pojkarna. Den egna könsidentiteten sätts alltså på spel i ämnet idrott och hälsa i betydligt högre utsträckning än i andra ämnen och föreställningar om hur kvinnor och män ska vara synliggörs särskilt i detta ämne (Redelius, 2009).

Enligt flertalet forskare visar det sig att idrott och hälsa är ett ämne som anses som pojkarnas territorium, delvis på grund av att idrottsliga och fysiska prestationer av olika slag ses som accepterat och förväntat hos pojkar i större utsträckning än hos flickor. Detta skapar på så vis olika villkor för flickor och pojkar i ämnet, vilket strider mot både styrdokument och lagar. Forskarna tror att det faktum att undervisningen under stor del av 1900-talet bedrevs könsåskilt kan ha bidragit till den osäkerhet som finns angående hur jämställdhet och motverkande av könsmonster ska hanteras i ämnet. Den könsåskilda undervisningen, som för pojkarna präglades av fysisk prestation och tävling och för flickorna av estetik och kroppsliga uttryck, har bidragit till att könsbestämma många idrotter och aktiviteter. Ovanpå detta kom införandet av samundervisning under 1980-talet att präglas av den fysiska träningen och prestationen som tidigare gällt för pojkarna, vilket skapat ytterligare olika villkor för pojkar och flickor (Oliynyk, 2014). Det verkar därför vara svårare att bryta traditionella könsmonster i idrott och hälsa jämfört med inom förenings- och tävlingsidrotten. Anledningen till det är att syftet att prestera och vinna eftersträvas i tävlingsidrotten, både för pojkar och flickor. I skolidrotten finns det inte lika tydliga incitament till att bryta de traditionella könsmonstren. Det faktum att undervisningen i de flesta fall sker som samundervisning verkar bidra till att flickor och pojkar hellre betar sig i linje med de föreställningar som finns om könen (Larsson et al., 2010).

Andra forskare menar att det, förutom undervisningens innehåll och arbetsformer och de traditionella könsmonster som präglar den, finns andra faktorer till att könsuppdelningen är särskilt påtaglig i ämnet idrott och hälsa. Redan innan eleverna kliver in i omklädningsrummen i anslutning till idrottshallen måste de kategorisera sig själva som antingen pojke eller flicka, vilket enligt forskare gör att uppdelningen efter människans biologi blir särskilt synlig just i samband med idrott och hälsa (Oliynyk, 2014).

Internationell forskning

Det faktum att undervisningen domineras av manliga normer, att det finns vissa likheter mellan den idrottsliga verksamheten utanför skolan och den innanför skolans ram eller att det är aningen oklart för såväl lärare som elever vad ämnet syftar till är inget unikt fenomen som endast förekommer i den svenska skolan. Tvärtom visar forskning i många andra länder på liknande fenomen och mönster i idrottsundervisningen. Förhållandena i den svenska skolan visar exempelvis stora likheter med förhållandena i våra nordiska grannländer, men även i länder som Frankrike, Nederländerna och Storbritannien, Australien och Nya Zeeland (Larsson et al., 2010).

Även Hills och Croston (2012), som forskar vid Brunel University i London, skriver i sin artikel *It should be all together* att forskning som gjorts på ämnet idrott och hälsa har visat att de könsmönster som finns premierar manlig erfarenhet, upprätthåller könshierarkier och förstärker trångsynta föreställningar kring idrott. Dessa strukturer får stöd genom att de attribut som förknippas med idrottsutövande är förenade med maskulinitet. Att erbjuda olika läroplaner till flickor och pojkar, premiera pojkarnas idrottsförmågor och erfarenheter, införa olika undervisningsformer för flickor och pojkar, bevara idéer om att idrottsdeltagande är okvinnligt och att göra antaganden om preferenser och förmågor baserade på genusstereotyper är några av de förekommande strukturer som forskare har identifierat som förstärkande och upprätthållande av könsskillnader och ojämställdhet i ämnet idrott och hälsa.

I artikeln *Physical education in Scandinavia* diskuterar Annerstedt (2008) debatten kring samundervisning eller inte i ämnet idrott och hälsa. Han skriver att enligt både internationella och svenska studier verkar flickor vara "förlorare" i samundervisning, att det finns många studier som har visat att undervisningen i idrott och hälsa missgynnar flickor. Pojkar påverkar ämnet mer än flickor, de får högre betyg och får mer uppmärksamhet. Samundervisning är precis som i Sverige det vanligast förekommande för elever även på danska och norska skolor. Norska elever, såväl pojkar som flickor, samt lärare verkar uppskatta den samkönade undervisningen. Samma resultat gäller för Sverige och Danmark, där en stor majoritet är för samundervisning och inte önskar separata grupper. Finland sticker ut som det enda landet i Skandinavien med könsåskild idrottsundervisning. I Finland kan idrottsundervisningen bedrivas antingen samkönat eller i könsåskilt, men vanligtvis har pojkar och flickor separat idrottsundervisning från årskurs 3-9, samt i gymnasieskolan. Även om studier visat att en

majoritet av lärare i Finland kände sig positivt inställda till samundervisning, är könsåtskild undervisning fortfarande det vanligaste sättet att organisera undervisningen i idrott och hälsa i Finland. Pühse och Gerber (2005) skriver att det verkar finnas en allmän samstämmighet om att samundervisning kan orsaka svårigheter, särskilt i vissa årskurser, men att fördelarna överväger nackdelarna. De två könen lär sig av varandra, och den allmänna pedagogiska effekten är större än de eventuella problemen.

Teori

Genusforskaren Yvonne Hirdman förklarar begreppet genus som tidsbundna föreställningar om kvinnligt och manligt. Hon menar också att dessa föreställningar får konsekvenser och påverkar samhället. En vanlig missuppfattning när man pratar om genus i sammanhang liknande detta, är att genusforskare förnekar biologiska skillnader mellan män och kvinnor, men så är det inte. Genusforskare undersöker istället de föreställningar som knyts till de biologiska skillnaderna. Genus handlar således om de föreställningar som förknippas till kvinnor/kvinnligt och män/manligt. Det handlar även om makt, då könen inte har samma status. Det finns ett visst mönster kring hur kön tolkas och värderas i samhället, det är alltså inte enbart en fråga som är upp till varje enskild individ att bedöma. Olika samhällen och samhällsarenor omfattas av olika normer kring vad det innebär att vara pojke eller flicka. Det finns därför många olika sätt att uppvisa sin "flickaktighet" eller "pojaktighet". För att bli bekräftad som pojke eller flicka, både inför sig själv och andra, krävs det att man uppträder i linje med de normer och föreställningar som finns på den arena man befinner sig (Larsson & Meckbach, 2012).

För att förstå detta mönster ger genusforskaren Yvonne Hirdmans (2003) teori om genussystemet oss en modell som kan hjälpa oss att förstå samhällets tolkningar och värderingar. Genussystemet kan förklaras som ett rörligt mönster av förväntningar, föreställningar och processer som ständigt återskapas. Genussystemet består av två grundläggande principer, isärhållande och hierarki. Principen om isärhållande syftar på en tankemodell där manligt och kvinnligt ses som två helt skilda saker, där män och kvinnor ses som två homogena grupper och som varandras motsatspar. Trots att vi mycket väl vet att samhällets kvinnor och män varken är motsatser eller två homogena grupper tenderar denna tankemodell ändå att präglade vårt tänkande (Hedlin, 2010).

Principen om hierarki avser att mannen ses som normen och att kvinnan på så sätt blir en avvikelse från normen. Detta bidrar i sin tur till att vi tolkar olika handlingar på olika sätt beroende på om den utförs av en man eller en kvinna. Att samhället är utformat med mannen som norm har en stor betydelse för hur vi tolkar vår omvärld. De verksamheter som räknas som "kvinnliga" får inte samma status som de som räknas som "manliga", varken inom arbetsmarknaden, politiken eller utbildningsväsendet. Hirdman menar att vi aldrig kan få jämställdhet så länge som mannen och det manliga står som norm. Hon menar även att dessa

två principer ständigt är närvarande och formar vårt sätt att tolka tillvaron och agera i den. Principerna präglar även hur exempelvis arbetsplatser och samhället organiseras och struktureras. Typiska manliga arbeten betalas bättre än typiska kvinnliga arbeten (Hirdman, 2003).

Vem är det egentligen man jämför med när man jämför kvinnor med män, frågar sig Hirdman (2003). Hon frågar sig även vem det är som ställer till förfogande data om fysiska egenskaper eller om hjärnan och dess egenskaper, vilka sedan ska jämföras med kvinnors motsvarande data. Hon menar att den mätbara människan är en slags manlig prototyp, vilket vid jämförelse gör att kvinnor avviker från "det normala". Denna manliga norm, som en djupt kulturellt nedärvd självklarhet, finns överallt. Som i den vardagliga betydelsen att brandmän är män, och en kvinnlig brandman blir en normalitet. Dessa strukturer kan avläsas som en enkel hierarkisk logik, att män tjänar mer än kvinnor, att män dominerar de olika maktsfärerna osv. Det största problemet med denna maktlogik är att den byggts in i samhällets olika institutioner. Studier har visat att barn redan i sjuårsåldern hade klart för sig vad som räknas som kvinnligt respektive manligt. Barn lär sig inte bara vad som ska förknippas med kvinnligt och manligt, utan också att det manliga har högre status (Hedlin, 2010).

Jag anser att när denna tankemodell sätts i relation till tidigare forskning inom området kan Hirdmans teori om genussystemet ge förståelse för hur denna typ av strukturer eventuellt även kan påverka undervisningen i idrott och hälsa, och därmed påverka vilka som får störst möjlighet att ta plats i undervisningen och därmed störst möjlighet till lärande och utveckling. Genom att tolka resultaten i min undersökning utifrån denna teori är min förhoppning att det kan hjälpa mig att förstå hur och varför elever och lärare agerar på ett visst sätt och vilken betydelse det får för utgången av det som sker i idrottsundervisningen.

Metod

Metodologiska val

I min undersökning har jag valt att använda mig utav en kvalitativ forskningsmetod eftersom den kvalitativa forskningsmetoden intresserar sig för meningar, eller innebörder, snarare än för statistiskt verifierbara samband som den kvantitativa forskningen syftar till. Idén om att det som människor upplever som betydelsefullt är viktigt att intressera sig för, och att verkligheten ses som konstruerad av de aktörer som befolkar den, är en central del i den kvalitativa forskningen. Även begreppet tolkning är centralt i den kvalitativa forskningen. Syftet med den kvalitativa forskningen är att bidra till en mer generell förståelse av ett visst fenomen. Det handlar alltså om tolkningar av ett fenomen och om att utveckla vårt sätt att betrakta vår omvärld och bidra med en mer nyanserad förståelse av den (Alvehus, 2013).

Intervju

För att besvara mina frågeställningar har jag valt att använda mig av intervjuer som metod. Intervju är troligtvis den mest använda metoden vid kvalitativ forskning, just det att intervju som metod är så pass anpassningsbar gör den väldigt attraktiv för den kvalitativa forskaren (Bryman, 2018). Intervju som metod kan nästan ses som en oundviklig metod vid kvalitativ forskning där det syftar till att ta reda på hur folk tänker, känner och agerar i olika situationer. Intervjun är ett väldigt effektivt redskap vid kvalitativ forskning då forskaren kan interagera med respondenterna och på så vis fråga hur individer ser på saker och ting, eller vilka känslor som uppstår, i en viss situation. Att intervjua en person är således ett sätt att komma åt respondentens tankar, erfarenheter, åsikter och känslor. Därför fungerar intervjuer bra vid undersökningar som denna, som syftar till att förstå och tolka individers och grupper subjektiva upplevelser och åsikter kring sin sociala värld (Alvehus, 2013). Inledningsvis fanns även tankar på att komplettera intervjuerna med observationer, av exempelvis en lektion av intervjuad lärare, för att se om det som sägs under intervjuerna faktiskt stämmer överens med vad som händer under lektionerna. Jag insåg däremot snabbt att tiden inte skulle räcka till, plus att jag tvivlar på att observation hade gett mig så mycket mer än vad intervjuerna faktiskt gav. I mån

av tid hade det givetvis också varit av intresse att undersöka frågeställningarna även ur elevernas perspektiv, med hjälp av exempelvis en enkät.

Genomförande

I min undersökning ville jag ta reda på vilka strukturer idrottslärare på högstadiet upplever kring genus och könsmonster när de undervisar i ämnet idrott och hälsa. En intervjuförfrågan skickades därför ut till de idrottslärare som undervisar i årskurserna 7–9 i den kommun jag bor i, samt i några grannkommuner, vilket totalt blev omkring 15 stycken. Kommunerna är belägna på landsbygden i Skåne. Av dessa 15 fick jag endast svar av fyra stycken, varav alla fyra är personer som jag på något vis varit i kontakt med tidigare. I samband med ett vikariat kom jag av en slump i kontakt med ytterligare en idrottslärare som var villig att ställa upp på en intervju. Samtliga fem lärare är verksamma i en och samma kommun, men på olika skolor.

Min förhoppning var inledningsvis att samla empiri från 8–10 intervjuer, och som minst fem. Jag märkte ganska tidigt att det skulle bli svårt att få till mycket mer än fem intervjuer, trots att jag gjorde ytterligare försök till att jaga intervjurespondenter. Samtidigt visste jag att mina intervjuer skulle bidra till ganska fyllig och djupgående information kring mitt forskningsområde. Dessutom upplevde jag efter de första intervjuerna att informationen jag fick från de olika respondenterna var ganska lika, det var ingen som kom med något unikt eller utstickande.

Generellt sett går det inte att på förhand säga att ett visst antal intervjuer är det rätta, det beror bland annat på vilken information man får och hur fyllig den är. Att dessa fem intervjuer kan anses tillräckliga för att dra en slutsats kan således styrkas av det Alvehus (2013) kallar för ”empirisk mättnad”. Det vill säga att då forskaren studerar en begränsad social grupp, vilket i detta fall var aktiva idrottslärare som undervisar på högstadiet, är samma information återkommande, där varje ny intervju inte leder till särskilt mycket ny information.

På så vis gjordes i grunden ett strategiskt urval utifrån mina undersökningsfrågor då jag endast intresserade mig för aktiva lärare som i nuläget undervisar i idrott och hälsa på högstadiet. Det hela mynnade däremot ut i att ett bekvämlighetsurval gjordes då jag intervjuade personer som jag tidigare varit i kontakt med. Givetvis kan det finnas både för- och nackdelar med att intervju personer som är bekanta sedan tidigare. Det finns alltid en risk att den intervjuade

håller inne på tankar och erfarenheter för att inte riskera att förändra den bild av sig själv som de tror att jag har om dem. Samtidigt kan det även få motsatt effekt, att vi båda känner oss så pass bekväma med varandra att samtalet blir väldigt fritt och öppet. Min egen uppfattning är att intervjuerna snarare präglades av en öppenhet och ärlighet, med högt i tak.

De egenskaper som intervjun, ur ett forskningsperspektiv, har gör att det lämpar sig väldigt bra som metod utifrån syftet med min undersökning. Jag valde att använda mig av en semistrukturerad intervju, där mitt frågeformulär (Bilaga 1) bestod av ett antal öppna frågor kring mitt tema, vilket gav respondenterna möjlighet att till viss del styra intervjuens innehåll mot det som de tyckte var av vikt. I den semistrukturerade intervjun är det viktigt att kunna ställa följdfrågor och uppmuntra respondenten att prata vidare och utveckla sina svar. Till varje fråga hade jag därför även förberett ett antal följdfrågor som skulle ge mig ett större djup i samtalet. Däremot lät jag i första hand respondenten tala och styra samtalet, eftersom det är hans eller hennes erfarenheter och åsikter som i min undersökning är av intresse (Alvehus, 2013).

Alvehus (2013) menar att om intervjun spelas in kan det begränsa och hålla tillbaka öppenheten i respondentens svar och att man därför i vissa fall endast får förlita sig på anteckningar som görs under intervjuens gång. Han menar däremot också att det finns en risk att det som sägs vid intervjun kan förvrängas och förändras när det skrivs ner, och att det kan vara svårt för intervjuaren att anteckna och samtidigt vara en god lyssnare. Efter att ha vägt fördelar och nackdelar mot varandra ansåg jag att fördelarna med att spela in intervjuerna vägde tyngre än eventuella nackdelar. Så efter att ha fått respondenternas samtycke valde jag att spela in intervjuerna för att på så vis säkerställa att transkribering och analys av den insamlade empirin skulle bli så korrekt som möjligt.

Samtliga intervjuer flöt på bra och inga problem uppstod, varken med avbrott, hetsiga diskussioner eller tekniska problem. Jag upplevde inte heller att de intervjuade lärarna kände sig stressade, utan vi kunde ta den tid vi behövde, vilket i snitt blev kring 30 minuter. De inspelade intervjuerna transkriberades sedan genom att de skrevs ut ord för ord. Därefter kategoriserades materialet utifrån de olika teman som kunde hittas i materialet. Materialet kategoriserades sedan ytterligare i underkategorier, där lämpliga citat sedan plockades ut och jämfördes med den tidigare forskningen samt analyserades utifrån min teoretiska referensram.

Undersökningsgrupp

Intervjurespondenterna består av fem stycken lärare som alla undervisar i idrott och hälsa i årskurserna 7–9. Samtliga lärare är verksamma i en liten kommun på landsbygden i södra Skåne. Av lärarna är två stycken kvinnor och tre stycken är män. De har en medelålder på 47 år och har en yrkeserfarenhet av undervisning i idrott och hälsa på i medeltal 20 år. De intervjuade lärarna har olika idrottslig bakgrund, där vissa kommer från en bred och ospecificerad idrottsbakgrund och andra en mer specificerad. Samtliga lärare har tillbringat hela sin yrkeskarriär i samma kommun, några har däremot skiftat mellan olika skolor i kommunen.

Validitet och reliabilitet

Ett vanligt sätt att diskutera kvaliteten i vetenskapliga sammanhang är utifrån begreppen reliabilitet och validitet. Reliabilitet avser huruvida undersökningen är upprepningsbar, det vill säga huruvida samma resultat framkommer om samma undersökning görs om av en annan forskare. Validitet avser i sin tur huruvida undersökningen undersöker det den syftade till. Många menar däremot att dessa begrepp är tämligen problematiska i kvalitativa forskningssammanhang (Alvehus, 2013). En kvalitativ forskningsstrategi är i stora drag induktiv, det vill säga att man utifrån ett antal resultat får fram en sannolik slutsats (Bryman, 2018). En slutsats som är baserad på induktion är alltså nödvändigtvis inte sann. Oavsett i hur många skolor man undersökt en viss företeelse så kan man inte med säkerhet veta att detta kommer bli fallet även på nästa skola (Brinkkjaer & Høyen, 2013). Så trots att jag till relativt stor del fick liknande svar från samtliga intervjurespondenter kan jag alltså inte med säkerhet veta att alla idrottslärare i hela landet upplever och erfar samma sak, men utifrån resultatet kan jag dra en sannolik slutsats.

De tolkningsprocesser som är en del av den kvalitativa forskningen, baseras på att delar av verkligheten aktivt väljs ut och sätts in i ett specifikt sammanhang. På så sätt kan verkligheten inte helt frikopplas från tolkarens, i detta fall min, roll i sammanhanget. Forskaren är en aktiv del i processens olika steg, vilket sannolikt skulle resultera i att två olika forskare inte skulle få exakt samma svar om de intervjuar samma person. Även i själva tolkningsarbetet, mellan empiri och teori, spelar forskaren och de sätt materialet tolkas på en betydande roll (Alvehus, 2013).

Eftersom min studie undersöker enskilda individers subjektiva upplevelser och erfarenheter kring ett fenomen med hjälp av kvalitativa metoder, vilka sedan ska tolkas av mig, finns det därför viss risk för brister i studiens tillförlitlighetsgrad. Kvale och Brinkman (2014) diskuterar intervjuarens reliabilitet i relation till att ställa ledande frågor, som oavsiktligt kan påverka svaren. Även transkribering och kategorisering av intervjuerna kan diskuteras i relation till begreppet reliabilitet. För att försöka motverka detta var jag därför i mina intervjuer noga med att försöka ställa neutrala och öppna frågor, där respondenten i relativt hög grad kunde välja i vilken riktning samtalen skulle styras. Att intervjuerna spelades in och transkriberades ordagrant anser jag även har gynnat reliabiliteten.

Kvale och Brinkman (2014) menar även att validitet inte avser en enskild del av en undersökning, utan bör genomsyra hela forskningsprocessen. Tyngdpunkten förskjuts alltså från validering av själva slutprodukten till en kontinuerlig validering under hela forskningsprocessen. Valideringen vilar således på forskarens hantverksskicklighet under en undersökning, och att resultaten kontinuerligt kontrolleras och ifrågasätts. Genom att vara kritisk i sin analys och kontrollera det som gjorts för att motverka selektiv perception och en snedvriden tolkning är alltså ett sätt att öka validiteten. Alvehus (2013) kallar detta för *hantverksvaliditet*, vilket enligt honom avser i vilken grad resultat och slutsatser grundas på metodiskt arbete med datainsamling och analyser. Det handlar vidare om att bygga upp en argumentation för sitt tillvägagångssätt genom att föra metodologiska resonemang. Hantverksvaliditeten bygger slutligen på att problematisera och belysa det fenomen som undersöks ur olika perspektiv.

Alvehus (2013) presenterar ytterligare en typ av validitet som han kallar för *pragmatisk validitet*. Denna aspekt handlar om att undersökningsresultaten är relevanta och kan användas för att påverka samhället, eller i detta fallet lärarprofessionen, vilket jag anser att denna undersökning gör. Även Kvale och Brinkman (2014) diskuterar begreppet validitet och menar att begreppet bokstavligen betyder att verifiera, göra sann. De menar att sanningen är det som hjälper oss att vidta de åtgärder som ska leda till ett önskat resultat. Värderingar har en stor betydelse vid avgörandet i vad som är det önskade resultatet. Dessa värderingars betydelse vid validering inom forskning blir synlig genom en tonviktsförskjutning från att i första hand kartlägga den sociala världen som den är, till att föreställa sig vad den skulle kunna vara. Utifrån ett pragmatiskt validitetskriterium kommer alltså resultatet från en studie att handla om handlingsföljder (Alvehus, 2013).

Forskningsetiska överväganden

För att samhället ska utvecklas är forskning både viktigt och nödvändigt. Samtidigt har medlemmarna i samhället även ett berättigat krav på skydd mot exempelvis insyn i sina livsförhållanden i samband med forskning (Vetenskapsrådet, u.å.). Inför min undersökning, tillsammans med intervjuförfrågan, informerade jag därför deltagarna om undersökningens syfte. Detta gjordes via ett mail, tillsammans med en förfrågan om att ställa upp på en intervju, vilket även gav mig deras samtycke till att medverka i undersökningen. I detta mail framgick också att deltagande är frivilligt, och att man även efter påbörjad undersökning har rätt att avbryta sin medverkan, samt att de uppgifter deltagarna lämnar ut hanteras på ett sådant sätt att deras identitet inte skulle synliggöras för utomstående. Deltagarna är i min studie helt anonyma då det inte framgår i vilken kommun och på vilka skolor undersökningen är gjord, deltagarnas ålder eller kön presenteras inte heller specifikt, och det framgår inte vem som har sagt vad.

Resultat

I detta kapitel kommer resultaten från intervjuerna med de fem aktiva idrottslärarna i årskurserna 7–9 att presenteras under olika underrubriker. Inledningsvis presenteras enbart resultaten från intervjuerna rakt av, för att avslutningsvis, under en egen rubrik, analyseras utifrån den teoretiska referensram som presenteras under kapitlet ”Teori”. Den första intervjun gjordes den 5/12, två intervjuer gjordes den 13/12 och ytterligare två den 20/12.

Upplevda skillnader mellan pojkar och flickor

Samtliga av de intervjuade idrottslärarna menar att de upplever någon eller några typer av skillnader mellan pojkar och flickor i sitt ämne, vissa mer och andra mindre. Idrottslärarna verkar åtminstone vara helt överens om att pojkarna syns och hörs mest, tar för sig mer och helt enkelt tar störst plats. Flickorna å andra sidan är betydligt mer försiktiga och mjuka i sitt sätt att vara under idrottslektionerna. De flesta idrottslärarna påpekar däremot att detta är grova generaliseringar, och menar att det även finns flickor som kan vara tuffa och hårda i sitt sätt att vara. En idrottslärare beskriver detta:

”Tjejerna är liksom lite mer försiktiga. Det finns ju idrottstjejer som är lite tuffare också och som vill ha det tufft, men överlag så är det ju tjejerna en mjukare sida liksom, och är lite mer försiktiga. De vill inte visa upp så mycket som killarna, som vill vara störst och bäst och där det gäller att vinna, även vid minsta lilla grej [...] Så killarna gör sig hörda mest, det gör dem.”

Idrottslärarna upplever även att pojkar i mycket högre utsträckning än flickor uttrycker sina åsikter kring undervisningen och dess innehåll. De uttrycker oftare sitt missnöje kring det som läraren planerat, ibland i verbal form och ibland genom kroppsspråk, eller både och. Flickor kan också visa missnöje genom att himla med ögonen eller genom en lätt suck, men pojkarna är mer högljudda och ska gärna låta. Det framkommer även i intervjuerna att eleverna, och då främst pojkar, verkar tro att det genom klagomål går att påverka undervisningens innehåll i idrott och hälsa på ett sätt som inte verkar förekomma i andra ämnen.

”Jag tycker också att det är så att de förknippar ämnet med att man ska få välja mycket mer själv, alltså att det är lite fri aktivitet. Det är fler killar än tjejer som

kommer och säger att de vill ha en viss aktivitet. Jag tror inte att de går in på matten och säger att de vill göra det eller det, och tror att de liksom kan styra undervisningen. Här uppfattar de att deras vilja ska gå igenom.”

Det är alltså enligt lärarna till övervägande del pojkar som uttrycker sina åsikter om undervisningens upplägg och innehåll, där avsikten verkar vara att på något sätt försöka förändra undervisningen så att den passar deras smak och tycke. Den gemensamma uppfattningen verkar vara att dessa klagomål från pojkarnas sida främst förekommer i anslutning till dans. En del lärare upplever att detta till viss del påverkar, eller någon gång har påverkat, hur de planerar och lägger upp sin undervisning. En lärare säger:

”Förr upplevde jag att de som hördes och syntes mest oftare fick sin vilja igenom. Om man ibland frågade vad eleverna ville göra, ja då var det ju de som skrek mest som man gick på. Till en början. Men efterhand så har man ju liksom lärt sig att hantera den situationen. Man kan ju nästan säga att som lärare är det ju ibland jobbigt att få elever emot sig.”

Flera lärare menar att pojkar ofta uttrycker att de helst vill göra något med boll, eller något där den fysiska aktivitetsgraden är hög. Det ska gärna också vara match, då många killar verkar tycka att det är viktigt att vinna. Vid framförallt dans är det, som jag nämnde tidigare, vanligt att det förekommer klagomål från pojkarnas håll. Däremot brukar även pojkarna efter ett par tillfällen med dans, när de börjar känna sig lite säkrare, bli något mer positiva till dans menar en del lärare. Flickorna uttrycker å andra sidan ofta att de är positivt inställda till dans, och en del lärare menar att flickorna ofta tar ett steg fram och visar sig betydligt mer vid dansen. Det är inte ovanligt att flickorna tar sig an rollen som ledare, och hjälper killen, i de fall eleverna dansar kille-tjej. Även vid de teoretiska bitarna anser lärarna att flickorna ligger i framkant.

Den generella uppfattningen bland idrottslärare verkar alltså vara att pojkarna är lite mer på, de är lite tuffare och hårdare, medan flickorna framträder lite mjukare och är mer försiktiga. Dessa egenskaper verkar göra sig mest synliga i sammanhang med undervisningsmoment som innehåller någon form av tävling, eller där kroppskontakt kan förekomma. En av idrottslärarna, som även undervisat i årskurs 1–6, menar att dessa skillnader inte märks förrän då eleverna närmar sig högstadiet. Han menar att ”då går killarna förbi, de blir mer fysiska, medan tjejerna går över till att bli mer teoretiska.” Så några lärare tror att då puberteten slår in och de fysiska skillnaderna blir synliga, kan vara en bidragande orsak till hur man som pojke eller flicka är i samband med idrottsundervisningen.

”I lagsporter och lekar kan killarna ta ut svängarna lite mer och vara lite starkare. Men jag ser det också som så att i årskurs 7–9 kommer killarna i puberteten, de växer och blir starkare [...] Det märker man speciellt när man kör gymnastik och överslag i räck. Tjejerna kan ju det när de är mindre, men sen plötsligt så kan de inte det längre, medan killarna kanske plötsligt kan det för de är starkare.”

Trots att idrottslärarna ur ett generellt perspektiv är överens om att pojkarna tar mest plats och agerar tuffare, är det några lärare som menar att de just nu inte upplever några större skillnader mellan pojkar och flickor. Åtminstone så ser dem inte skillnaderna som just skillnader mellan pojkar och flickor, utan mer som skillnader mellan individer som snarare grundar sig i något annat. Några av de intervjuade lärarna menar att de elever som är fysiskt aktiva på fritiden har en stor fördel av det i ämnet idrott och hälsa. De menar att det är dessa elever som tar mest plats och har ett tuffare agerande, oavsett om det är killar eller tjejer.

”För jag menar det finns ju tjejer som spelar väldigt tufft också. De som gick ut nian förra året, där var ett helt gäng tjejer som var duktiga. Men det var kanske för att dom hade fotboll i grunden. Så det är vad jag tycker, vad man har gjort innan, det är det som spelar lite roll, vad man har för fritidsintressen.”

En annan lärare menar att det är lättare att få med sig de elever som redan är aktiva på fritiden eftersom de redan har ett driv att röra på sig. Dessutom har de generellt lättare för det, även om det är något de inte sysslat med eller provat på tidigare, då de på något vis behärskar de grundläggande rörelserna på ett bättre sätt.

De skillnader mellan pojkar och flickor som idrottslärarna upplever nämns ofta i sammanhang kopplade till bollspel och dans. Som jag tidigare nämnt upplever lärarna att det främst är vid bollspel, eller lekar med boll, som pojkar tar märkbart större plats. Några av lärarna menar att det nödvändigtvis inte är själva bollen i sig som gör skillnaderna särskilt synliga i bollspel, utan det faktum att man i dessa sammanhang ofta ”möter” varandra. Alltså att tjejer ställs mot killar vilket kan göra att killarna tar större plats på grund av sitt, generellt sett, fysiska övertag. Återigen menar en lärare som undervisat även i årskurs 1–6 att dessa skillnader inte syns på samma sätt förrän just på högstadiet. Hon säger:

”Alla tycker ju om att springa och ha idrott när dom är små, och alla tycker att det är roligt med bollar. Men någonstans på vägen så börjar det göra ont, och då faller vissa tjejer bort.”

Utifrån lärarnas utsagor verkar det alltså inte i lika hög utsträckning bli märkbart att pojkar tar större plats i idrottsundervisningen förrän då eleverna närmar sig pubertetsålder. Inte heller vid moment som gymnastik, friluftsliv eller orientering som är helt fritt från ”kamp”, menar en lärare. En ytterst intressant iakttagelse är att samtliga idrottslärare är medvetna om detta problem och faktiskt vidtagit åtgärder för att försöka sudda ut skillnaderna. Då menar jag det problem som innebär att pojkar verkar ta över då undervisningen innehåller någon form av bollspel eller tävlingsmoment. Alla de intervjuade idrottslärarna nämner någon gång under intervjun, på olika sätt, att de inte ägnar särskilt mycket tid till bollspel just på grund av att det på något vis blir till pojkarnas fördel. De lärare som är lite äldre, som har undervisat i ämnet i 20–30 år, menar att de efterhand tagit bort bollspel allt mer.

”Jag upplever att vi inte har så mycket med boll här på vår skola, utan vi har gått över mer till annat, vilket gjort att det blivit mer jämlikt. För det kan jag komma ihåg när jag började jobba som idrottslärare, då hade man mycket mer boll i undervisningen. Jag har i alla fall gått ifrån det mer och mer nu och kommit mer in på andra bitar, som hälsa och det.”

Även simning tas upp som ett moment som framförallt tjejer, men även överviktiga killar, anser kan vara lite jobbigt. Det verkar i vissa fall vara en låg närvaro vid simningen, vilket givetvis kan påverka betyget eftersom simning är en del som ska bedömas. Här menar vissa lärare att könsuppdelning ibland faktiskt kan göra att fler tjejer, och även killar, väljer att delta. Även att erbjuda möjlighet till annat klädval än baddräkt, bikini eller badshorts har också visat sig vara en gynnsam lösning. ”Min lösning har alltid varit: *Ha på dig vad du vill bara du dyker upp och simmar*. Sen om det är t-shirt och shorts bryr jag mig inte om”, säger en idrottslärare om problemet med flickornas obehagskänslor kring simning.

Tankar kring sitt eget eller andra lärares förhållningssätt

Lärares roll och förhållningssätt gentemot de fenomen och strukturer som hittills diskuterats är givetvis av största vikt då man vill bedriva en undervisning som är likvärdig för alla. Av intervjuerna framkommer att idrottslärare verkar vara medvetna om att det finns en risk att pojkarna tar för stor plats om åtgärder inte vidtas, och att det därför är viktigt att hela tiden ha det i bakhuvudet. De ”lösningar” som de olika lärarna använder sig av är delvis liknande, men

en del skiljer sig även åt. En del idrottslärare använder i vissa fall könsuppdelad undervisning som en typ av lösning för att ”lyfta fram” flickorna.

”Men sen så gör ju jag och min kollega såhär också att ibland, i vissa moment som vi har, sätter vi killarna för sig och tjejerna för sig. Man ska kanske egentligen inte göra det, men just för att tjejerna ska kunna visa och komma fram på rätt sätt utan att liksom bli helt överkörda [...] Sen har vi ju lärt oss genom åren också var det passar att ha killar och tjejer ihop. Och just vid vissa moment tycker vi att det passar bättre att tjejerna är för sig och killarna är för sig [...] Andra har ju inte den möjligheten, men vi har ju den möjligheten eftersom vi är två lärare på två klasser.”

Av citatet att döma så använder man alltså könsuppdelning för att undvika att tjejerna ska bli ”överkörda” av killarna och ge dem en större chans att ta plats. Några av lärarna kopplar detta till sin egen skolgång, där undervisning i idrott alltid var könsuppdelad. Några berättar och blickar tillbaka på att killarna hade en manlig lärare och ägnade sig väldigt mycket åt bollspel, och tjejerna hade en kvinnlig lärare och ägnade sig åt mer åt dans, rytmik och gymnastik. Det som traditionellt sett ses som typiskt ”manliga” respektive ”kvinnliga” idrotter. Denna historiska tillbakablick kan givetvis vara en bidragande faktor till att vissa idrottslärare idag bedriver könsuppdelad undervisning.

Däremot är det inte alla idrottslärare som delar uppfattningen om att könsuppdelad undervisning är en bra lösning. Vissa menar att eftersom det idag blivit mer accepterat för flickor att ägna sig åt mer fysiska idrotter, exempelvis bollspel, finns det såklart även fler flickor som är väldigt duktiga i dessa moment. Samtidigt verkar det vara allt färre pojkar som ägnar sig åt idrott på fritiden vilket gjort att många lärare upplever att dessa skillnader mellan pojkar och flickor har suddats ut, eller åtminstone börjar suddas ut. En idrottslärare säger: ”Det märker man ju nu jämfört med på 80 och 90-talet, visst fanns det duktiga tjejer då, men det finns ju fler duktiga tjejer i boll idag än tidigare.” En annan lärare ger sin syn på könsuppdelad undervisning:

”Jag tycker att det ska vara blandat. Vad gör man med de killarna som kanske inte är så duktiga? Det är kanske inte så kul för dem att alltid vara med killarna, utan de kanske vill spela med tjejerna för de spelar mjukare. Samtidigt finns det ju tjejer som spelar väldigt tufft också, som kanske gärna spelar med killarna.”

Det är alltså inte alla idrottslärare som är överens om att könsuppdelning skulle vara den bästa lösningen för att göra undervisning mer likvärdig. Andra lärare menar att det helt och hållet

handlar om hur undervisningen planeras och genomförs. Det är särskilt viktigt att undervisningen i moment som kan innebära kroppskontakt, eller där man på något vis ”möts”, blir avdramatiserad och lustfylld, menar en lärare:

”Det beror ju lite på hur man som lärare bygger upp undervisningen. Om jag som lärare går in och säger: ”Ja, nu ska vi spela fotboll, och det är bara vinna som gäller!”, så skapar man ju en mentalitet som jag inte tycker är okej. Men man kan ju faktiskt gå in och bryta ner det väldigt mycket, och det vet jag att vi gjorde när jag utbildade mig. Det blev liksom en annan sport trots att man ändå höll på med till exempel fotboll, handboll, innebandy eller basket. Men jag tror att där är det viktigt att man avdramatiserar, för jag vet om att det kan vara väldigt känsligt för många.”

Läraren som gav följande citat menar alltså att lärarens förhållningssätt och sätt att bygga upp undervisningen på spelar en stor roll i arbetet att försöka göra undervisningen likvärdig. Det är trots allt läraren som till stor del påverkar klimatet i en grupp, och därmed också vilka föreställningar och normer som kommer till uttryck.

På frågan: ”Vilka skillnader upplever du mellan pojkar och flickor i ämnet idrott och hälsa?”, var det en lärare som svarade: ”Jag har aldrig tänkt tjej/kille”. En annan svarade:

”Jag ser det inte som kille och tjej egentligen utan jag ser det som en person, och det tycker jag är viktigt [...] Ofta dansar man ju kille-tjej, men jag har faktiskt börjat att fundera på det här och dem behöver inte längre dansa kille-tjej, utan de kan dansa tjej-tjej, kille-kille eller kille-tjej om man vill det, det väljer de själv nu.”

De intervjuade lärarna tror även att idrottslärarens idrottsliga bakgrund och intresse kan spela en avgörande roll i val av undervisningsmoment. De menar att idrottslärarna i vissa fall hellre undervisar i moment som de känner sig säkra på, och drar sig för att undervisa i sådant som känns obekant eller obekvämt.

”Jag tror också att de som håller på mycket med boll och de lärarna som känner sig förtrodda med boll kan välja mer boll av den anledningen, att de känner sig säkra på det och att det är roligare och lättare, att ha känslan av att man kan. Då gör man hellre det än att man ställer sig och kör dans som man kanske känner sig obekvämt i.”

Däremot poängteras det att de tror och upplever att detta var vanligare förr, och att undervisningen då innehöll betydligt mer boll och mindre dans just av den anledningen. På så vis menar några även att de något äldre idrottslärarna tenderar att ”leva kvar i det gamla” och därför fortsätta med ett innehåll som präglas av fysisk aktivitet och bollspel, samt att de tenderar att falla tillbaka på att bedöma prestationer. Det verkar alltså finnas en uppfattning om att äldre lärare bedömer lite annorlunda än de yngre, lite nyare, lärarna. Det framkommer även att det finns en uppfattning om att äldre lärare har en tendens att jämföra pojkars och flickors prestationer med varandra, vilket i de flesta fall skulle missgynna flickorna.

”Jag tror att en allsidigt kunnig lärare kan bli bättre på att bedöma än en som är ensidig. Äldre lärare, nu tillhör ju jag de äldre lärarna egentligen, men om jag jämför med min förra kollega som idag är över 70, så var han ju mer för fysisk träning och boll än vad jag var. Jag tycker att de som redan är duktiga i det får synas ännu mer där, så då blir det nästan för mycket. Det var ju faktiskt så att man bedömde prestationer på ett annat sätt förr, idag bedömer man förmågor och förmågor bedöms på ett annat sätt.”

Läraren som gav citatet ovan menar att det är väldigt viktigt att hänga med i utvecklingen av skolan och av ämnet, så att man inte fastnar i det gamla sättet att bedriva undervisning och bedömning.

Könsmönster, normer och föreställningar

De flesta av de intervjuade lärarna uttryckte att de upplever att eleverna i vissa sammanhang kan känna sig ”tvingade” att agera på ett visst sätt, eller att uttrycka sig på ett visst sätt, för att agera i linje med de normer som finns inom idrotten. Ett genomgående tema i intervjuerna är pojkars inställning till dans och hur det kommer till uttryck. Idrottslärarna upplever att dansen ofta bemöts med protester och negativa kommentarer från pojkarnas håll, medan flickorna vanligtvis är positivt inställda. Dessa mönster går rimligtvis i linje med den historik och de normer som finns kring kön och dans i skolämnet. Trots att dansen ofta bemöts med klagomål och invändningar från pojkarnas sida uttrycker lärarna att pojkarna relativt ofta uttrycker en viss positivitet efter danslektionerna. Ändå är de negativa kommentarerna ständigt återkommande. En lärare menar att dessa klagomål och negativa kommentarer förekommer för att pojkarna ”förväntas tycka det är tråkigt, och därför förväntas säga det”. Detta kan tolkas som

att pojkarna, oavsett vad de egentligen tycker, uttrycker dessa åsikter kring dans för att agera i linje med gällande normer. Det vill säga att killar inte ska tycka att det är roligt att dansa. Samma lärare säger nämligen att: ”Men när det väl kommer till kritan så tycker dem att det är ganska roligt att dansa”. En annan lärare upplever att det eventuellt är på väg att ske en förändring gällande detta, och beskriver det såhär:

”För killarnas del ska det liksom inte vara coolt eller tycka att det är roligt att dansa. Där kan jag kanske se tillbaka till för 10–15 år sen, att det är fler killar nu som uttrycker att dans är kul. Man kan höra dem prata på vägen ut att ”åh, detta var ju kul ändå”. Det har liksom blivit mer accepterat att gilla dans. Jag vet inte om det är mycket på grund av till exempel Let’s Dance, Talang och sådana grejer, att de ser att killar och män också kan dansa, brottare, fotbollsspelare och sådant som har varit med i dessa programmen, det kan ju vara en del som spelar roll.”

Utifrån citatet ovan kan man anta att även denna norm är på väg att suddas ut. Att TV-program som exempelvis Let’s Dance kan vara en bidragande faktor till det är inte alls orimligt. Det som händer på TV, på nätet och på sociala medier har stor påverkan på vilka normer och föreställningar som byggs upp i samhället menar även fler av de intervjuade lärarna. En lärare tar upp det ökade problemet med att elever inte byter om, eller tar det väldigt lugnt, för att slippa duscha efteråt. Han upplever att detta främst gäller flickorna. Läraren tror att detta beror på den ökade utseendefixeringen som finns i samhället, det vill säga att man ska se ut på ett visst sätt, alltid vara snygg och fixad.

”Då är det ju mer det här med utseendefixering som har kommit in, den är nog mer påtaglig idag än var den var för kanske 20 år sedan, och det är ju tack vare allt som händer på nätet och på tv. Det finns den här bekvämligheten med att inte bli för svettig och då kommer vi till det här med att duscha och sådant. Jag upplever nog att förr, och det är liksom bara vad jag kan tänka mig, duschade tjejer mer efter idrotten än vad dom göra idag. Då innebär det ju i princip att det är svårt att ta ut sig, för då blir man för svettig, och då väljer man kanske att hålla tillbaka. Jag tror att det är därför vi har en del som väljer att inte byta om alls, på grund av den här utseendefixeringen kring att man måste se ut på ett visst sätt, man ska vara sminkad och man lägger ner mycket tid på morgonen [...] Det kräver för lång tid efteråt, och det finns inte den tiden i skolan.”

Det verkar alltså som att normen om att se ut på ett visst sätt, att vara sminkad och fixad, kan göra det svårt för flickor att visa sina förmågor fullt ut eftersom de inte har rätt kläder eller för att de inte vill bli svettiga. Även en annan lärare tycker sig märka denna utseendefixering, men uttrycker den i ett annat sammanhang.

”Jag vet ju ibland när vi har styrketräning så är det alltid samma diskussioner bland tjejerna: ”jag vill inte träna för jag vill inte se ut som en man” [...] Men det har också blivit mer och mer okej för tjejer att träna på gym, men det finns ju fortfarande mycket fördomar, även bland killar, att man inte tycker att tjejer ska gå och lyfta tungt. Börjar de få rejäla överarmar så tycker ju många att det är jätteäckligt.”

Det verkar alltså finnas vissa normer kring utseendet som, främst flickor, bör förhålla sig till. Detta kan som sagt göra att man som flicka inte vill, eller kan, visa sin fulla potential och därmed få ett sämre betyg än vad man faktiskt borde ha. En av lärarna säger: ”Vi måste ju bedöma det vi ser, och inte utifrån att vi vet vilken kapacitet eleven egentligen har.”

Varför har pojkar bättre betyg än flickor i idrott och hälsa?

När jag frågade idrottslärarna varför de tror att idrott och hälsa är det enda ämne där pojkar har bättre betyg än flickor var den generella reaktionen någon typ av frågsamhet, och flera lärare har svårt att förstå varför det är så. På frågan svarade en av idrottslärarna: ”Tja... Det är väl det här med det fysiska... Men alltså det borde ju inte vara så egentligen.” En annan säger: ”Alltså jag kan ifrågasätta det, för då kan man kanske rimligtvis tycka att tjejer borde ha bättre betyg än killar i idrott också.” Två andra lärare spekulerar kring om det har att göra med vem som syns och hörs mest:

”Jag tror att det kan bero på att killarna syns och hörs mest. Det är alltid lättare att komma ihåg de som har syntts och hörts mest, och agerar tuffast på plan, jämfört med de som håller igen. Plus att idrott förknippas ju ofta med fysisk aktivitet.”

”Jag vet inte om det är för att killarna tycker att det är roligare, att de trivs med ämnet mer, att de visar sig lite mer och att man på så sätt faller dit och ser dem mer än vad man ser tjejerna.”

Utifrån ovanstående citat skulle det alltså kunna finnas en risk att idrottslärare, på ett omedvetet sätt, ser killarna mer på grund av att de syns och hörs mer än flickorna. Detta skulle i sin tur kunna leda till ett större bedömningsunderlag för pojkarna, vilket kan resultera i en fördel vid betygsättning. Min tolkning är att samhället drar en liknelse mellan pojkar och fysisk aktivitet, på något vis tas det för givet att pojkar ska vara duktigare, och även mer intresserade av fysisk aktivitet. En lärare spekulerar kring frågan:

”Men om det kanske ändå är det här med att killar kanske är mer intresserade av idrott, att det ska vara manligt att idrotta, det ska vara manligt att träna. Även om samhället som sagt ändras och att det är okej för tjejer också, men att det ändå fortfarande lever kvar lite grann.”

Samtliga av de intervjuade lärarna tror alltså att ämnets historia fortfarande lämnar spår efter sig och på så vis bidrar till att pojkar fortfarande har högre betyg än flickor i idrott. De tror att spår från den könsuppdelade undervisning med normer kring de typiskt ”manliga” och ”kvinnliga” idrotterna till viss del lever kvar. Eller det faktum att man förr bedömde prestationer på ett annat sätt än idag, vilket vid jämförelse mellan pojkar och flickor i de flesta fall skulle gynna pojkarna. Det verkar finnas en viss uppfattning bland de intervjuade lärarna att framförallt äldre lärare faller i denna fällan och håller kvar vid gamla ovanor. Varje individ har trots allt en uppfattning om vad ämnet idrott och hälsa ska vara, som kanske till och med grundar sig så långt tillbaka som i sin egen skolgång. Har man då som lärare även jobbat med exempelvis Lpo-94, eller till och med tidigare läroplaner, kan det vara svårt att förändra sin syn på hur ämnet ska vara. En lärare säger: ”Hur mycket man än läser på så kan man inte bara ändra sin undervisning över en natt bara för att det kommer en ny läroplan, utan det är ju en process även det.” Den gemensamma uppfattningen verkar alltså ändå vara att det beror på den historia som ämnet har i koppling till de biologiska skillnaderna mellan pojkar och flickor samt de köns- och genusrelaterade normer som historiskt sett präglat idrotten. De intervjuade lärarna menar samtidigt att de märker en utjämning, att dessa mönster börjar suddas ut allt mer. En lärare säger: ”Jag tror att den moderna idrottsläraren som utbildas nu i krokarna, jag tror och hoppas, att den har en mer neutral syn på det här än det här.”

Resultatanalys

I kapitlet med tidigare forskning presenterades forskning om vilka normer och föreställningar kring kön och idrott som historiskt sett präglade ämnet idrott och hälsa, vilka jag enligt lärarnas yttranden tolkar som att de till viss del verkar lämna spår i verksamheten än idag. Resultatet i min undersökning visar att lärare uppfattar att det finns normer och föreställningar om kön kopplat till idrott som påverkar skolämnet idrott och hälsa. Resultatet av mina intervjuer visar bland annat att lärare upplever att det finns föreställningar om att det finns typiskt manliga/kvinnliga idrotter, samt att eleverna i vissa fall verkar känna sig tvingade att agera typiskt ”pojktigt” eller ”flickigt” för att accepteras av omgivningen. Denna tolkning gör jag bland annat utifrån lärarnas utsagor om pojkarnas motsträvighet till dans, där klagomålen enligt intervjuerna uppfattas som en ren principalsak. Således verkar det som att det faktum att dans var något som endast flickorna ägnade sig åt förr, gjort att det fortfarande ses som en typiskt kvinnlig aktivitet i ämnet idrott och hälsa. På motsvarande sätt uttrycker lärarna att pojkarna framförallt i bollspel, och moment som innebär kamp, tar särskilt stor plats. Detta tolkar jag som att eleverna till viss del uppfattar dessa aktiviteter som typiskt manliga aktiviteter.

Hirdmans (2003) teori om genussystemet grundar sig i de två begreppen isärhållande och hierarki, vilka båda är förekommande och synliga i resultatet av min undersökning. Utifrån mina intervjuer framkommer det att lärare ibland väljer att dela upp, det vill säga hålla isär, pojkar och flickor i ämnet idrott och hälsa. Anledningen till att lärare gör detta motiveras genom påstående om att det gynnar flickorna eftersom det gör att de då undviker att hamna i skuggan av pojkarnas ”överlägsenhet”. Detta verkar endast vara en metod som används vid bollspel eller andra aktiviteter där kamp eller närkontakt förekommer, och verkar inte bli aktuell förrän eleverna når högstadieålder och de fysiska skillnaderna mellan pojkar och flickor börjar bli synliga. Många lärare upplever att flickorna faktiskt vågar mer, och visar sig mer, då de får utföra dessa aktiviteter i pojkars frånvaro, vilket i min mening för det till en befogad metod. Utifrån mina intervjuer, tidigare forskning, egna erfarenheter och det faktum att elitidrotten är uppdelad efter kön är min tolkning att vi särskilt i idrottsliga sammanhang verkar se flickor och pojkar som två skilda grupper på ett sätt som inte sker någon annanstans än inom idrotten. Inte i något annat ämne i skolan finns det tendenser till att vilja dela upp flickor och pojkar i sin undervisning. Men av någon anledning tycker vi inte att det är det minsta konstigt i ämnet idrott och hälsa. Min uppfattning är att det hänger ihop med den historia och de normer som finns i relationen mellan just kön och idrott.

I relation till isärhållandet av könen blir även det andra begreppet i Hirdmans teori direkt närvarande i resultatet av mina undersökningar, nämligen hierarki. Utifrån mina intervjuer, tidigare forskning och den historia som finns i relationen mellan kön och idrott är min tolkning att pojkar, med sin generellt sett bättre styrka och snabbhet, omedvetet ses som normen inom idrott och de som är mest lämpade när det kommer till fysisk aktivitet. Det verkar ju bland annat vara utifrån dessa egenskaper som isärhållandet inom idrotten motiveras. Min tolkning är att det verkar finnas en allmän föreställning och en förväntning på att pojkarna tycker om idrott mest och även att de generellt anses vara något mer dominanta när det kommer just till idrottsliga aktiviteter. Att dessa föreställningar följer med in i idrottsundervisning i skolan är därför inte alls osannolikt. Detta kan troligtvis förklaras genom det Hirdman (2003) skriver om angående hur jämförelser mellan män och kvinnor görs, där särskilt de biologiska och fysiska skillnaderna kommer på tal i samband med idrott. Vid en direkt jämförelse mellan män och kvinnor, eller mellan pojkar och flickor som i detta fall, blir troligtvis den generella bilden att pojkar är bättre än flickor i idrottsliga sammanhang.

Detta sett att se på kön i idrott och hälsa går inte i linje med dagens kurs- och läroplaner eller det som skolan står för, vilket samtliga av de intervjuade lärarna håller med om. Att förändra dessa normer och föreställningar är givetvis en tidskrävande process som troligtvis behöver bearbetas över många generationer för att helt suddas ut. Jag vill ändå påstå att då jag jämför mitt resultat med tidigare studier av liknande karaktär, samt med den tidigare forskningen, får jag en känsla av att vi är på väg mot en förändring. Bland de intervjuade lärarna finns lärare med över 30 års erfarenhet av undervisning i ämnet, och dem menar att det har skett en förhållandevis stor förändring de senaste årtiondena, men att det fortfarande finns bitar att jobba på. Samtliga lärare är medvetna om problemet och har i det stora hela ett tankesätt som, enligt mig, med tiden kan suddas ut genusrelaterade normer och föreställningar inom idrotten.

Diskussion och slutsats

Likabehandling i skolan handlar inte om att alla elever ska bli likadana eller behandlas likadant, utan snarare om att de ska ges lika villkor i och genom undervisningen, vilket i sin tur kan motivera att elever behöver behandlas olika på grund av olika förutsättningar. Som lärare kan man därför inte utgå ifrån alltför grova generaliseringar kring vad det innebär att vara en viss typ av människa, till exempel pojke eller flicka. Min tolkning utifrån mina resultat samt tidigare forskning är att det är i mötet med en viss typ av undervisning som traditionella könsmonster, föreställningar och normer uppstår. På så sätt tydliggörs det faktum att man med en annan typ av undervisning kan skapa andra sätt att se på och uppleva ämnet idrott och hälsa (Larsson och Meckbach, 2012). Det verkar enligt de intervjuade lärarna som att det i mötet med en viss typ av undervisning kan ges olika förutsättningar för pojkar och flickor att utvecklas och visa sig. Pojkar verkar generellt ta mer plats vid bollspel, tävlingsmoment och aktiviteter med hög aktivitetsgrad, medan flickor å andra sidan verkar hålla i taktpinnen vid dans.

Frågan om lika villkor för flickor och pojkar i idrott och hälsa begränsas ibland till att framförallt handla om huruvida undervisningen ska ske könsåskilt eller om samundervisning är att föredra. Ett resultat av detta har således blivit att man missat att problematisera både föreställningar om flickor och pojkar samt undervisningens organisation i ämnet (Larsson, Redelius & Fagrell, 2007). I intervjuerna framkommer att lärare ibland väljer att dela upp pojkar och flickor för att ge flickorna en chans att visa sig, vilket givetvis är en bra metod om det faktiskt bidrar till att flickorna vågar visa sig mer. Utgångspunkten kan också vara att fundera över hur undervisningen kan genomföras för att undvika att pojkarna tar för stor plats och på så sätt "kör över" flickorna, vilket verkar vara den generella uppfattningen bland många lärare. Enligt flertalet forskare visar det sig att idrott och hälsa är ett ämne som anses vara pojkarnas territorium, delvis på grund av att idrottsliga och fysiska prestationer av olika slag ses som accepterat och förväntat hos pojkar i större utsträckning än hos flickor.

Andra forskare menar att det, förutom undervisningens innehåll och arbetsformer och de traditionella könsmonster som präglar den, finns andra faktorer till att könsuppdelningen är särskilt påtaglig i ämnet idrott och hälsa. Redan innan eleverna kliver in i omklädningsrummen i anslutning till idrottshallen måste de kategorisera sig själva som antingen pojke eller flicka, vilket enligt forskare gör att uppdelningen efter människans biologi blir särskilt synlig just i samband med idrott och hälsa (Oliynyk, 2014).

Forskare tror att det faktum att undervisningen under stor del av 1900-talet bedrevs könsåtskilt kan ha bidragit till den osäkerhet som finns angående hur jämställdhet och motverkande av könsmönster ska hanteras i ämnet. Den könsåtskilda undervisningen, som för pojkarna präglades av fysisk prestation och tävling och för flickorna av estetik och kroppsliga uttryck, har bidragit till att "könsbestämma" många idrotter och aktiviteter. Ovanpå detta kom införandet av samundervisning under 1980-talet att präglas av den fysiska träningen och prestationen som tidigare gällt för pojkarna, vilket skapat ytterligare olika villkor för pojkar och flickor (Oliynyk, 2014). Denna historia som ämnet har, och de normer och föreställningar som historiskt sett präglat ämnet, är enligt min tolkning av intervjuerna en av de största anledningarna till att de tror att pojkar tar störst plats i ämnet och verkar uppskatta det mer. Däremot är det ingen av de intervjuade lärarna som tycker att det är rimligt att pojkarna har högre betyg än flickorna, utan ställer sig väldigt frågande till det.

Enligt de intervjuade lärarnas tankar om andra lärares bedömningspraktik, samt utifrån tidigare forskning, finns en tro om att prestationer i form av idrottsresultat fortfarande kan vara avgörande för vissa lärare vid betygsättning. Att prestera i ämnet verkar då handla om att vara stark, snabb, aktiv och orädd, egenskaper som traditionellt sett förknippats med manlighet. Dessutom präglas ämnesinnehållet i relativt hög utsträckning av aktiviteter som traditionellt ses som manliga, exempelvis bollspel, samt inslag av tävlingsmoment vilket som sagt bidrar till att villkoren inte blir desamma för pojkar och flickor (Skolinspektionen, 2018). De intervjuade lärarna tror att det främst är de äldre lärarna, som undervisat i tidigare läroplaner, som i så fall tenderar att bedöma utifrån prestationer. I de fall prestationer bedöms menar några lärare att det finns en större risk för jämförelse av pojkars och flickors resultat, vilket i många fall skulle vara en nackdel för flickorna. De menar därför att det är väldigt viktigt att hela tiden hålla sig uppdaterad på de förändringar som sker i skolans värld.

Det verkar alltså finnas en inkonsekvens mellan målen, viktiga kunskaper och hur bedömningen sker i praktiken. Inte bara elever, utan även lärare, verkar ha svårigheter med att formulera vad som är viktiga kunskaper i ämnet. Tanken med det nya betygssystemet är inte att jämföra olika individer åt, utan att bedöma elevernas prestationer utifrån vissa bestämda kunskapskriterier. Det viktiga är alltså vilka kunskaper och förmågor eleven besitter och visar upp, inte hur eleven presterar i förhållande till andra. Med ett sådant tankesätt bör skillnader i betyg mellan flickor och pojkar inte existera i ämnet, med tanke på hur betygsfördelning ser ut i övriga ämnen (Larsson, Fagrell & Redelius, 2005).

Vid Thorildsplans gymnasium i Stockholm genomfördes för några år sedan ett utvecklingsarbete i syfte att just öka likformigheten mellan mål och betygskriterier och det som i praktiken faktiskt betygsätts. Konsekvensen av arbetet blev att betygsskillnaderna mellan pojkar och flickor minskade. En trolig förklaring till det resultat som följde vid arbetet på Thorildsplans gymnasium är att när undervisning och bedömning i högre utsträckning går i linje med de mål som kursplanen stipulerar, så ökade möjligheten för flickor att också få de högsta betygen i idrott och hälsa. Detta bekräftar att det troligtvis finns en avvikelse mellan det som stipuleras i styrdokumentet och det som faktiskt bedöms i ämnet (Larsson et al., 2010).

Enligt flera forskare menar de flesta pedagoger däremot att de inte gör skillnad på flickor och pojkar, de är snarare övertygade om att alla elever i skolan behandlas lika. I många fall visar det sig dock att det är stor skillnad på vad lärarna tror sig göra och vad de i praktiken faktiskt gör. Forskarnas undersökningar visar att lärarnas beteenden, vare sig det är medvetet eller omedvetet, gör skillnad på könen. Man menar att vuxnas förväntningar och föreställningar på vad som anses manligt respektive kvinnligt på så vis hela tiden bidrar till att eleverna blir påmind om att det finns två kön och att de förväntas ha olika egenskaper, intressen och behov (Oliynyk, 2014). De lärarna jag intervjuade menade själva att de hade en jämställd syn på dessa fenomen, och att de aktivt arbetade för att mota bort dessa strukturer.

Då resultatet av min egen studie ställs emot den tidigare forskning som presenterats upplever jag en relativt hög överensstämmelse dem emellan. Utifrån intervjuerna och den tidigare forskningen kan jag konstatera att det finns en uppfattning om att undervisningen i idrott och hälsa i viss mån bidrar till att upprätthålla könsmonster och föreställningar om vad som anses vara manligt respektive kvinnligt. Detta kan i sin tur, omedvetet, påverka bedömningen och betygssättningen till pojkars fördel, menar lärarna. Det verkar alltså som att undervisningens innehåll, föreställningar och normer samt lärarens förhållningssätt och bedömningspraktik kan vara faktorer som bidrar till att pojkar har bättre betyg än flickor i idrott och hälsa. Resultatet av denna undersökning, samt den tidigare forskningen, pekar på att pojkarna tar över och verkar ha en fördel då undervisningen innehåller bollspel eller kampmoment. Dessutom verkar det i samhället finnas en förväntning och en föreställning om att pojkarna ska vara duktigast i ämnet, vilket redan där ger dem en fördel. Det finns då en risk att denna norm och föreställning påverkar lärarens synsätt, eller elevernas sätt att agera, vilket i de flesta fall verkar bli till flickornas nackdel.

Min uppfattning är att vi som lärare därför har ett väldigt stort ansvar att, genom vårt förhållningssätt och det relativt fria valet av undervisningsinnehåll, undvika att förstärka och

synliggöra normer om manligt respektive kvinnligt inom idrotten och på så sätt försöka förändra de traditionella könsmonster som än idag verkar prägla skolämnet idrott och hälsa. Det är också viktigt att vi ser varje individ som just en individ, och inte som en pojke eller en flicka, för att på så sätt undvika att göra skillnad på och jämföra könen.

Däremot kan resultatet givetvis problematiseras då de mönster som presenterats i många fall kan ses som aningen generaliserande. Studier visar nämligen att manligt könskodade aktiviteter, som exempelvis bollspel, är ett av de vanligaste önskemålen på aktivitet i ämnet idrott och hälsa även bland flickor, vilket delvis problematiserar det faktum att det stora innehållet av bollspel i undervisningen skulle vara en av de bidragande orsakerna till betygsskillnaderna i ämnet (Larsson, Redelius & Fagrell, 2007). Av intervjuerna framkommer även att lärare uppfattar att flickor idag tar större plats vid exempelvis bollspel än förr, och att de i många fall kan vara lika duktiga som pojkarna. Vissa lärare uppfattar inte skillnaderna som just skillnader mellan pojkar och flickor, utan bland annat som skillnader mellan de som är idrottsligt aktiva på fritiden och de som inte är det. Därför är det inte helt orimligt att anta att vi trots allt är på väg mot en förändring i ämnet.

Denna undersökning har främst syftat till att undersöka den aktuella situationen inom skolans och undervisningens ramar. Givetvis kan det finnas andra orsaker som kan vara intressanta att undersöka, som inte ryms innanför skolans ramar, som bidrar till skapandet av könsmonster och de betygsskillnaderna som finns mellan pojkar och flickor i ämnet. Det är exempelvis inte bara skolan och läraren i idrott och hälsa som bidrar till att skapa och återskapa könsmonster inom idrotten, utan samhället i stort genom TV-sändningar, sociala medier och så vidare har givetvis också en väldigt stor påverkan på hur manligt och kvinnligt värderas, vilket delvis har diskuterats. Utöver det finns det andra faktorer som påverkar hur skolresultaten ser ut, bland annat socioekonomiska faktorer. I denna undersökning var som sagt samtliga av de intervjuade lärarna aktiva i en liten kommun på landsbygden, där de dessutom varit verksamma under hela sitt yrkesliv. På så vis finns det inte möjlighet att utifrån denna studie diskutera betydelsen av socioekonomiska faktorer. I en framtida studie hade det därför varit av intresse att undersöka dessa faktorer med syftet att kartlägga vilken roll det socioekonomiska spelar när de gäller betygsskillnader mellan pojkar och flickor i ämnet idrott och hälsa. Även huruvida det finns en skillnad på de könsmonster som blir synliga i idrotten beroende på om skolan har hög respektive låg social klass, eller om den ligger i en storstad respektive på landsbygden. Engströms (2010) forskning visar nämligen att intresset för idrott är kopplad till socioekonomiska faktorer. Faktorer som utbildningsnivå, yrke, inkomst, umgänge och geografi verkar alltså ha betydelse

för i vilken utsträckning man idrottar, samt det allmänna intresset för idrott, vilket mest troligt kan spegla av sig även till skolidrotten.

Metoddiskussion

Syftet med min undersökning var att undersöka huruvida undervisningen i idrott och hälsa på högstadiet möjliggör likvärdiga förutsättningar för pojkar och flickor att utvecklas och nå de högsta betygen. För att undersöka detta ansåg jag tveklöst att en kvalitativ forskningsmetod var bäst lämpad. Intervju är, som jag tidigare nämnt, troligtvis den mest använda metoden vid kvalitativ forskning. Att intervju som metod är så pass anpassningsbar gör den väldigt attraktiv för den kvalitativa forskaren. Dessutom ges ett sådant djup i svaren som sannolikt inte kan motsvaras av någon annan metod.

Givetvis finns det även nackdelar med intervju som metod. Både insamling och analys av empiri är relativt tidskrävande, vilket i sin tur gör att undersökning får begränsas till ett fåtal personer. Dessutom kan det finnas risk att jag som intervjuare styr samtalet i en viss riktning, eller ställer ledande frågor, vilket kan påverka respondentens svar och därmed undersökningens tillförlitlighet. Det kan även finnas en risk för att intervjurespondenten upplever ett obehag då den ska dela med sig av sina tankar öga mot öga med en forskare som samtidigt spelar in, eller för anteckningar. Särskild risk skulle det kunna vara då respondenten och intervjuaren, som i detta fall, har en relation sedan tidigare, vilket inte helt osannolikt skulle kunna resultera i att respondenten ger svar som den tror att intervjuaren upplever som intressanta, användbara och etiskt korrekta.

De nackdelar som finns med intervju som metod skulle till viss del begränsas vid användandet av en kvalitativ enkät istället. Det skulle vara möjligt att nå ut till betydligt fler lärare, som dessutom hade kunnat ge anonyma svar, vilket skulle kunna göra undersökningen mer tillförlitlig. Å andra sidan finns det en stor risk att många lärare låter bli, eller glömmer bort, att svara på enkäten då de inte upplever att någon ”jagar” på dem, det är på något vis lätt att försvinna i mängden. Dessutom är det enligt mig orimligt att uppnå samma djup i en enkät utan att lägga ofantligt mycket tid på att besvara den, vilket jag tvivlar på att majoriteten av lärare tar sig tid till.

Det som i denna undersökning hade varit intressant hade varit att komplettera intervjuerna med observationer av lektioner som de intervjuade lärarna håller i. På så vis hade ett resonemang

kring det som sägs och det som faktiskt görs kunnat göras, vilket vid skillnader hade kunnat påverka undersöknings tillförlitlighet åt båda håll. Givetvis hade det även varit av intresse och relevans att undersöka frågeställningarna även utifrån elevernas perspektiv, för att i sin tur göra en jämförelse mellan elevers och lärares uppfattning kring ämnet idrott och hälsa, och om elevernas uppfattning stämmer överens med det som lärarna upplever och säger att de gör.

Referenser

- Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Annerstedt, C. (2008). Physical education in Scandinavia with a focus on Sweden: a comparative perspective. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 13:4, 303-318.
<https://doi.org/10.1080/17408980802353347>
- Bringsén, Å. (2012). *Glädje, tävling, motion och gemenskap (Forskningstemat människa, hälsa, samhälle)*. Hämtad från Högskolan i Kristianstads webbplats: <http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:525732/FULLTEXT01.pdf>
- Brinkkjaer, U. & Høyen, M. (2013). *Vetenskapsteori för lärarstudenter*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Upplaga 3).
Diskrimineringslagen (SFS 2008:567). Hämtad från riksdagens webbplats:
http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567
- Eriksson, D., & Flodén, T. (2012). *Traditionella könsmönster inom idrott och hälsa*. (Examensarbete, Uppsala universitet, Uppsala). Hämtad från <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:716236/FULLTEXT01.pdf>
- Fundberg, J., & Lagergren, L. (2015). Varför spelar tjejer damfotboll? : om formande, genus och (re-)produktion av jämställd idrott. *Scandinavian sport studies forum*, 6, 65-83.
<http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/19617/Damfotboll%3f.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Hedlin, M. (2010). *Lilla genushäftet 2.0 : om genus och skolans jämställdhetsmål* [Elektronisk resurs]. Hämtad från <http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:430176/FULLTEXT01.pdf>
- Hills, L. A., & Croston, A. (2012). 'It should be better all together': exploring strategies for 'undoing' gender in coeducational physical education. *Sport, Education and Society*, 17:5, 581-605. <https://doi.org/10.1080/13573322.2011.553215>

Hirdman, Y. (2003). *Genus: om det stabilas föränderliga former*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Larsson, H., Fagrell, B., & Redelius, K. (2005). Kön-idrott-skola. *Idrottsforum.org*, (ISSN 1652-7224). <http://gih.diva-portal.org/smash/get/diva2:739/FULLTEXT01.pdf>

Larsson, H., Redelius, K., & Fagrell, B. (2007). ”Jag känner inte för att bli en ... kille”. Om heteronormativitet i ämnet idrott och hälsa. *Utbildning & demokrati*, vol. 16, 113–138. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:736/FULLTEXT01.pdf>

Larsson, H. (2009). Idrottens könsmonster – varför finns de? Vad handlar de om? *Svensk idrottsforskning*, 1, 11-15. <https://centrumforidrottsforskning.se/wp-content/uploads/2014/04/Idrottens-konsmonster.pdf>

Larsson, H., Fagrell, B., Johansson, S., Lundvall, S., Meckbach, J., & Redelius, K. (2010). *Jämställda villkor i idrott och hälsa - med fokus på flickors och pojkars måluppfyllelse*. Hämtad från Skolverkets webbplats: https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.204841!/Rapport%20GIH.pdf

Larsson, H., & Meckbach, J. (Red.). (2012). *Idrottsdidaktiska utmaningar* (andra upplagan). Stockholm: Liber.

Larsson, H., Quennerstedt, M., & Öhman, M. (2012). Normkritisk undervisning i idrott och hälsa?: Ett queert fall. *SVEBIs forskningskonferens, Perspektiv på idrottens prestationssystem – från debut till avslut, 14-14 november 2012, Umeå*. Hämtad från <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:572217/FULLTEXT01.pdf>

Ljunglöf, S., & Norberg, J. (2003). *Idrott, kön och genus : en kunskapsöversikt* (FoU-rapport, 2003:1). Hämtad från Sveriges riksidsrottsförbunds webbplats: http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/8006/2003_1.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Oliynyk, I. (2014). *Att göra tudelning : om att synliggöra och diskutera ämnet idrott och hälsa för de yngre åldrarna ur ett genusperspektiv* [Elektronisk resurs]. Hämtad från http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/17440/2043_17440%20Oliynyk.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Olofsson, E. (1989). *Har kvinnorna en sportslig chans?: den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*. (Doctoral thesis, Umeå Universitet, Umeå). Hämtad från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:145284/FULLTEXT03.pdf>

Gerber, M. & Pühse, U. (red.) (2005). *International comparison of physical education: concepts, problems, prospects*. Oxford: Meyer & Meyer sport.

Redelius, K. (2009). Genus och skolframgång i ämnet idrott och hälsa. *Svensk idrottsforskning*, 18(1), 42-44. <http://gih.diva-portal.org/smash/get/diva2:381626/FULLTEXT01.pdf>

Skolinspektionen. (2018). *Kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa i årskurs 7-9*. Diarienummer: 400-2017:3948.

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 – Skolans värdegrund och uppdrag*. Hämtad 2018-12-05 från https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.264932!/Lgr11_Del_1_och_2.pdf

Skolverket. (2018). *Andel som uppnått kunskapskraven per ämne årskurs 9, senaste tio åren*. Hämtad från <http://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:34:0::NO:::&amne=Idrott%20och%20h%C3%A4lsa&bet=UM&kon=F&kon=P&diag=com&lan=0&kommun=0&skola=0&jmf=i&jlan=&jkommun=&jkgrupp=C8>

Vetenskapsrådet. (u.å.). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Öqvist, A. (2010). Aktivitetens betydelse för hur kön görs i skolämnet idrott och hälsa. *Svensk idrottsforskning* 19(1), 52-57. <http://tu.diva-portal.org/smash/get/diva2:988709/FULLTEXT01.pdf>

Bilaga 1

Frågeformulär

- Vem är du?
 - Ålder?
 - År inom yrket?
 - Idrottslig bakgrund?
 - Tidigare arbetsplatser?

- Vilka skillnader upplever du mellan pojkar och flickor i ämnet idrott och hälsa?

- Upplever du någon skillnad i hur pojkar respektive flickor agerar i undervisningen beroende på vilken aktivitet som förekommer?

- På vilka sätt tror du att de normer och föreställningar som finns/har funnits om kön kopplat till idrott kan bli en bidragande faktor till hur pojkar respektive flickor ”är” under lektionerna i idrott och hälsa?

- Idrott och hälsa är det enda ämnet i den svenska grundskolan där pojkar generellt har bättre betyg än flickor, vad tror du att det beror på?

- Tror du att olika lärare bedömer och betygsätter på olika sätt?